

BEVOLKING EN OVERHEID SAMEN VOOR SCENARIO'S

EEN ONDERZOEK NAAR BURGERPARTICIPATIE IN
SCENARIOPLANNING VOOR LANDSCHAPSONTWERP AAN DE
NEDERLANDSE KUST

BACHELORSCRIPTIE
AUTEUR: C.H. VAN DER WOERD
OPLEIDING: TECHNISCHE PLANOLOGIE
FACULTEIT RUIMTELIJKE WETENSCHAPPEN
RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN
C.H.VAN.DER.WOERD@STUDENT.RUG.NL

TITEL: BEVOLKING EN OVERHEID SAMEN VOOR SCENARIO'S

ONDERTITEL: EEN ONDERZOEK NAAR BURGERPARTICIPATIE IN SCENARIOPLANNING
VOOR LANDSCHAPSONTWERP AAN DE NEDERLANDSE KUST

AUTEUR: C.H. VAN DER WOERD
S2396661
C.H.VAN.DER.WOERD@STUDENT.RUG.NL

INSTELLING: RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

OPLEIDING: BACHELOR TECHNISCHE PLANOLOGIE
FACULTEIT DER RUIMTELIJKE WETENSCHAPPEN

BEGELEIDSTER: DR. F. NIEKERK

INLEVERDATUM: 15-06-2015

VOORWOORD

Na vier maanden van onderzoeken en schrijven is dit het resultaat van mijn bachelorscriptie. Ik heb deze scriptie geschreven als afstudeerproject voor de studie Technische Planologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Ik heb erg genoten van het hele traject; met uitzondering van enkele tegenslagen is het naar wens verlopen. Het verzamelen van data verliep soepel. Minder tevreden was ik over de respons op de enquêtes maar ik zie het als een leerzame ervaring.

De afstudeeropdracht omvat een onderzoek binnen het thema 'de rol van scenario's in ruimtelijke planning' en het documenteren hiervan in de vorm van een scriptie. In dit project ben ik begeleid door dr. F. Niekerk. Bij dezen wil ik haar bedanken voor haar betrokkenheid, feedback, tips en verdere hulp met betrekking tot mijn onderzoek.

Daarnaast wil ik ook de mensen van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier bedanken, zij hebben mij de noodzakelijke informatie verstrekt voor mijn onderzoek. Ik wil in het bijzonder de projectmanager, de technisch manager en de omgevingsmanager bedanken die mij te woord hebben gestaan in interviews en mij in contact hebben gebracht met de bevolking.

Ook wil ik de leden van de adviesgroep bedanken voor het invullen van de enquêtes, ook deze informatie was van toegevoegde waarde voor het schrijven van deze scriptie.

Veel plezier bij het lezen van mijn scriptie!

Deanne van der Woerd

26-05-2015

SAMENVATTING

Klimaatverandering is een item dat de laatste jaren hoog op de agenda van de overheid staat. De voorspelde zeespiegelstijging, dalende bodem en toename van hevige regenbuien hebben verstrekkende gevolgen voor de veiligheid van de bevolking aan de Nederlandse kust. Verschillende scenario's worden opgesteld om dit probleem op te lossen. De overheid is verantwoordelijk voor het waarborgen van deze veiligheid maar de mondige bevolking kan hier ook haar steentje aan bijdragen (Rijkswaterstaat 2012).

De doelstelling van dit onderzoek is om in beeld te krijgen hoe de verhouding is tussen overheid en lokale bevolking bij het opstellen van scenario's voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust. Er is onderzocht wat de ideeën, wensen en verwachtingen van beide partijen zijn wat betreft rol en inspraak, in hoeverre deze met elkaar overeenkomen en hoe deze verhouding verbeterd zou kunnen worden.

Het onderzoek geeft antwoord op de vraag: *'Hoe draagt de lokale bevolking bij aan scenarioplanning voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust?'*. Deze hoofdvraag is beantwoord met behulp van de volgende deelvragen: 1) *'Wat is het belang van de bijdrage van de lokale bevolking?'* 2) *'Wat is de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenario's van het landschapsontwerp?'*. En tot slot 3) *'Hoe kan de verhouding tussen overheid en lokale bevolking in scenariovorming voor de Nederlandse kust verbeterd worden?'*.

Dit onderzoek is gebaseerd op een case studie op het project 'Zwakke Schakels'. Er is gebruikgemaakt van methodetriangulatie. De drie methoden die toegepast zijn, zijn documentanalyse, interviewen en enquêteren. Door analyse van documenten is het beleid en proces achterhaald, door middel van de interviews is kwalitatieve data verkregen van overheden en met de enquêtes is kwalitatieve informatie van de bevolking verkregen. Deze gegevens zijn vervolgens gecodeerd en geanalyseerd met behulp van reflectie op het theoretisch kader uit dit document.

Uit onderzoek blijkt dat de overheid belang heeft bij participatie van de bevolking om kennis en informatie te vergaren die zij zelf niet hebben en om draagvlak te creëren voor hun plan. Het grootste belang voor de lokale bevolking is de mogelijkheid om wensen kenbaar te maken, waarde toe te voegen en inspraak te kunnen hebben.

Uit de case studie 'Zwakke Schakels' blijkt dat de bevolking een waardige bijdrage heeft kunnen leveren in scenarioplanning. Omwonenden werden betrokken door middel van informatieavonden, adviesgroep bijeenkomsten, nieuwsbrieven, workshops, het informatiecentrum, de website en rondetafelgesprekken. De inspraak van de burger is terug te zien in de keuze voor het voorkeursalternatief dat gemaakt is door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat. Ook in het eindresultaat is de invloed van de bevolking terug te zien in het landschapsontwerp.

Zowel de overheid als de bevolking geeft aan tevreden te zijn over de samenwerking. Wel vindt de overheid dat de bevolking te vroeg bij het proces is betrokken, terwijl de bevolking graag nog eerder betrokken was geweest. De bevolking wil meer serieus genomen worden en de overheid zou meer open moeten staan voor initiatieven van de bevolking.

De lokale bevolking heeft een grote bijdrage geleverd aan scenarioplanning voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust, door inspraak en meedenken waarbij de belangrijkste methode de adviesgroep is. De overheid geeft ruimte voor inspraak maar de bevolking moet deze kansen over het algemeen zelf aangrijpen. Een groot deel van de bevolking aan de kust blijkt betrokken te zijn bij hun omgeving en daarmee ook bij veranderingen die zich voordoen aan de kust.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
SAMENVATTING	4
HOOFDSTUK 1. INLEIDING	7
1.1 AANLEIDING	7
1.1.1 Maatschappelijke relevantie	7
1.1.2 Wetenschappelijke relevantie	7
1.2 PROBLEEMSTELLING	8
1.3 LEESWIJZER	8
HOOFDSTUK 2. THEORETISCH KADER	10
2.1 DEFINITIES	10
2.2 VERANDERING RELATIE BURGERS EN OVERHEDEN	11
2.3 HET BELANG VAN BURGERPARTICIPATIE	12
2.4 VORMEN VAN PARTICIPATIE	13
2.4.1 Veel gebruikte vormen	13
2.4.2 Participatieladder	14
2.4.3 Participatie motieven	15
2.5 CONCEPTUEEL MODEL	16
HOOFDSTUK 3. METHODOLOGIE	17
3.1 CASE STUDIE	17
3.2 SELECTIECRITERIA	17
3.3 PROJECT: ZWAKKE SCHAKELS	18
3.4 METHODEN DATA VERZAMELEN	20
3.4.1 Kwalitatieve data	20
3.4.2 Methodetriangulatie	20
3.4.3 Documentanalyse	20
3.4.4 Interview	20
3.4.5 Enquête	21
3.4.6 Verwerken van de resultaten	21
HOOFDSTUK 4. RESULTATEN	23
4.1 INTRODUCTIE OP DE CASE STUDIE	23
4.1.1 Zwakke Schakels Noord-Holland	23
4.1.2 Dubbeldoelstelling	23
4.1.3 Scenario planning	23
4.2 DATA ANALYSE EN REFLECTIE	24
4.2.1 Wat is het belang van de bijdrage van de lokale bevolking?	24
4.2.1.1 Wat is het belang van de overheid?	25

4.2.1.2 <i>Wat is het belang van de bevolking?</i>	26
4.2.2 <i>Wat is de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenarioplanning van het landschapontwerp?</i>	27
4.2.2.1 <i>Welke rol geeft de overheid?</i>	27
4.2.2.2 <i>Hoe ziet de lokale bevolking hun rol?</i>	31
4.2.3 <i>Hoe kan de verhouding tussen overheid en lokale bevolking in scenarioplanning voor de Nederlandse kust verbeterd worden?</i>	33
4.2.3.1 <i>Tevredenheid</i>	33
4.2.3.2 <i>Verbeterpunten</i>	34
HOOFDSTUK 5. CONCLUSIE	36
5.1 <i>CONCLUSIE</i>	36
5.2 <i>DISCUSSIE</i>	37
LITERATUURLIJST	38
BIJLAGEN	42
<i>BIJLAGE 1 INTERVIEW</i>	42
<i>BIJLAGE 2 ENQUÊTE</i>	44
<i>BIJLAGE 3 VOORBEELD CODERING</i>	48

HOOFDSTUK 1. INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Klimaatverandering is een onderwerp dat vandaag de dag hoog op de agenda van de overheid staat. De voorspelde zeespiegelstijging, dalende bodem, toename van hevige regenbuien en smeltwater uit de bergen hebben verstrekende gevolgen voor de veiligheid van de bevolking aan de Nederlandse kust. Verschillende scenario's worden opgesteld om dit probleem op te lossen. De overheid is verantwoordelijk voor het waarborgen en onderhouden van deze veiligheid maar de mondige bevolking kan hier ook zijn steentje aan bijdragen. We leven niet meer in een tijd waarin de overheid alles voor de burger doet en bepaalt. Dat wil de bevolking niet en dat wil de overheid niet (Rijkswaterstaat 2012). Maar hoe moet het dan wel?

1.1.1 Maatschappelijke relevantie

Uit verkennend onderzoek blijkt dat klimaatverandering grote gevolgen kan gaan hebben voor de kustgebieden in de toekomst. Over de toestand van klimaatverandering op lange termijn is echter grote onzekerheid. Het is daarom van belang om zo goed mogelijk inzicht te krijgen in de toekomst van het landschap in kustgebieden zodat, wanneer dat nodig is, er snel en juist kan worden ingegrepen bij veranderend klimaat. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om onze landschappen zo goed mogelijk te onderhouden. Inzicht in mogelijke toekomstbeelden worden door de overheid onder andere verkregen door het opstellen van scenario's voor bepaalde landschapsgebieden (Corporaal et al 2007). Vooral het water is een grote risicofactor voor de Nederlandse kust. Het is daarom van groot belang dat de Nederlandse kusten goed onderhouden en beschermd worden. Er zijn dan ook al heel wat plannen en scenario's opgesteld voor het Landschapsontwerp van de Nederlandse kust (Rijkswaterstaat 2012).

Bij het opstellen van dergelijke scenario's moet er rekening worden gehouden met verschillende actoren, waaronder de lokale burger. Uit wetenschappelijk onderzoek (Ramos 2010) blijkt de maatschappelijke relevantie van de betrokkenheid van de lokale burger in scenarioplanning.

De lokale burger staat vaak negatief tegenover verandering in landschapsontwerp (Assche & Leinfelder 2008). Verkennende landschap scenario's, op basis van communicatie tussen lokale bevolking en bevoegde autoriteiten, kunnen hierbij dienen als een kans om de houding van de lokale bevolking ten overstaande van landschapsveranderingen positief te beïnvloeden. Daarbij is het goed om de bevolking bewust te maken van het feit dat de toekomst niet al vast staat, maar dat publiek een actieve rol heeft in de vorming van het landschap voor de toekomst (Ramos 2010).

Het is daarom van waarde om te weten hoe scenario's worden ingezet in het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust en specifiek wat de rol van de lokale bevolking hierin is.

1.1.2 Wetenschappelijke relevantie

Uit verschillende wetenschappelijke artikelen blijkt de relevantie van de betrokkenheid van burgers en lokale bewoners bij landschapsontwerp maar tegelijkertijd wordt ook het gebrek hieraan en de complexiteit hiervan benadrukt. In diverse beleidsnota's wordt het belang van de betrokkenheid van burgers besproken. Het besef is bij de schrijvers dus aanwezig. Echter ontbreekt het nog aan concrete ideeën over hoe deze betrokkenheid ook daadwerkelijk toegepast kan worden (Van Damme 2014). Het probleem voor het opstellen van een goede methode is dat er veel input van verschillende kanten komt waardoor het moeilijk wordt om tot een doel te komen waar iedereen tevreden mee is (Koomen et al 2014). *“Bij burgerparticipatie moet men zich steeds de vraag stellen welke methode geschikt is in welke situatie. De concrete beleidssituatie en de participatietechniek moeten steeds op elkaar afgestemd moeten worden. Maatwerk is dus vereist. Het is echter de vraag met welke aspecten men*

dan precies rekening moet houden bij de vormgeving van participatief beleid” (Loyens & Walle 2006 p. 1). Dit onderzoek kan bijdragen aan kennis voor het ontwikkelen van relevante methodes voor burgerparticipatie in scenarioplanning aan de Nederlandse kust.

Het draagvlak onder burgers voor ontwikkelingen in landschapsontwerp wordt vaak pas gecreëerd als het plan op bestuursniveau al is vastgelegd. De bevolking wordt niet betrokken bij het hele proces dat hieraan vooraf gaat (Geldof 2002). In het artikel *‘Nut en noodzaak van een kritische planoloog’* wordt de verantwoordelijkheid van deze gewenste participatie bij de burger zelf neergelegd. Volgens Assche en Leinfelder komt er weinig initiatief vanuit de bevolking, wat voor problemen zorgt bij de opkomende interactieve planvorming (Assche & Leinfelder 2008). Daarbij gaat de burger vaak uit van het idee dat de toekomst al bepaald is en vast ligt (Ramos 2010). De bevolking denkt dat er weinig te veranderen valt aan toekomstplannen, tenzij het door de overheid georganiseerd of besloten wordt. Aan de andere kant wordt het door de overheid ook niet gemakkelijk gemaakt voor de lokale burger: het proces wordt vaak bepaald door overheidsactoren waarbij er zoveel experts worden ingezet dat een afwijkende mening van de bevolking weinig invloed uitoefent (Assche & Leinfelder 2008). Het probleem dat geconstateerd kan worden is dat enerzijds het belang van de burger wordt erkend en benadrukt maar dat anderzijds deze betrokkenheid in realiteit complex lijkt te zijn en vaak nog niet concreet wordt toegepast. Daarom is het van belang om in kaart te brengen hoe deze verhouding tussen overheid en burger in scenario’s voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust in de praktijk uitwerkt.

1.2 PROBLEEMSTELLING

De doelstelling van dit onderzoek is om in beeld te krijgen hoe de verhouding is tussen overheid en lokale bevolking bij het opstellen van scenario’s voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust. Er zal onderzocht worden wat de ideeën, wensen en verwachtingen van beide partijen zijn wat betreft rol en inspraak, in hoeverre deze met elkaar overeenkomen en hoe deze verhouding eventueel verbeterd zou kunnen worden.

Het onderzoek zal antwoord geven op de vraag: *‘Hoe draagt de lokale bevolking bij aan scenarioplanning voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust?’* Om antwoord te krijgen op deze hoofdvraag zullen de volgende deelvragen behandeld worden: 1) *‘Wat is het belang van de bijdrage van de lokale bevolking?’* 2) *‘Wat is de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenario’s van het landschapsontwerp?’*. En tot slot 3) *‘Hoe kan de verhouding tussen overheid en lokale bevolking in scenariovorming voor de Nederlandse kust verbeterd worden?’*.

1.3 LEESWIJZER

Deze scriptie bestaat uit vijf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk is de inleiding, hierin wordt de maatschappelijke- en theoretische relevantie van het onderzoek uitgelegd. Daarnaast wordt de probleemstelling, waaronder de onderzoeksvraag en de deelvragen, beschreven.

Hoofdstuk 2 schetst het theoretisch kader van het onderzoeksveld. In 2.1 zijn enkele belangrijke begrippen gedefinieerd, in 2.2 zijn relevante theorieën uitgelegd die als kader dienen voor het onderzoek, hieruit volgt ook het conceptueel model.

In hoofdstuk 3 wordt de methodologie van het onderzoek omschreven, er wordt in gegaan op de methodes die gebruikt worden om informatie te verzamelen en hoe de resultaten vervolgens verwerkt zullen worden.

Hoofdstuk 4 omvat de kern van het onderzoek. Hierin staan de resultaten van de case studie. 4.1 omschrijft de verkregen data, 4.2 geeft een introductie op de case studie en in 4.3 worden de drie deelvragen beantwoord door middel van analyse en reflectie op de theorie.

Tot slot wordt in hoofdstuk 5 een conclusie gegeven op de deelvragen en de hoofdvraag, daarna volgt de discussie met interpretatie, beperkingen en aanbevelingen.

HOOFDSTUK 2. THEORETISCH KADER

Om het onderzoek in te kaderen en om helder te hebben wat het onderzoek precies omvat zullen de volgende begrippen worden gedefinieerd en toegelicht: scenario's en scenarioplanning, landschap en landschapsontwerp, het Nederlands kustgebied en de lokale bevolking. Vervolgens zullen relevante theorieën besproken worden. Uit dit theoretisch kader volgt het conceptueel model wat tevens de structuur van het onderzoek aangeeft.

2.1 DEFINITIES

Scenario & scenarioplanning:

Scenario's kunnen worden beschouwd als "tools" om opvattingen over alternatieve toekomsten te schetsen (Ramos 2010). Het gaat bij het gebruik van scenario's om het oprekken van de gedachtenwereld van de beleidsmaker en om de kijk op ruimtelijke planning te verbreden (Van Eck et al 2004). Scenarioplanning is een gedisciplineerde methode om deze verschillende mogelijkheden voor de toekomst in te beelden. *"Managers who can expand their imaginations to see a wider range of possible futures will be much better positioned to take advantage of the unexpected opportunities that will come along"* (Schoemaker 1995, p. 25).

Er kunnen twee benaderingen van scenario's worden onderscheiden; de morfologische- en de intuïtieve benadering (Ramos 2010), respectievelijk ook wel de product- en procesbenadering (Hulme & Dessai 2008). Waar de eerste vooral werkt met kwantitatieve kennis, computersimulatie technieken en scenario-ontwikkeling, benadrukt de tweede benadering juist de communicatie en het leerproces waarbij bewustmaking, stimuleren van creatief denken en inzicht verkrijgen in de manier waarop maatschappelijke processen elkaar beïnvloeden het doel is (Ramos 2010).

In dit onderzoek zal het vooral gaan om de procesbenadering, de nadruk ligt namelijk op de communicatie tussen overheid en lokale bevolking in scenariovorming en om bewustmaking van de burgers. In de case studie van dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van scenario's in de vorm van alternatieven. Er worden verschillende alternatieven opgesteld om de veiligheid en de ruimtelijke kwaliteit van de kust te verbeteren. De alternatieven hebben allemaal hetzelfde doel met een andere uitwerking. (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013d).

Landschap & Landschapsontwerp:

"Landschap is wat door een kijkende mens wordt gezien, door zijn blik in een kader geplaatst, in zijn uiterste vorm van natuur tot kunst gemaakt" (Van Toorn 1998, p. 10). Het landschap wordt ook wel gezien als een expressie van de interactie van de mens met zijn leefomgeving. Het landschap verandert daardoor in de loop van de tijd. Maar ook de geschiedenis blijft terug te vinden in het landschap. Het landschap *"... toont zowel het zoeken van een harmonisch evenwicht van maatschappelijke noden aan de natuurlijke gesteldheid, maar ook van een niets ontziende rooibouw die 'on-landschappen' deed ontstaan waarmee we nu iets moeten doen, want de ruimte is schaars geworden"* (Antrop 2007, p. 6).

Het landschapsontwerp verwijst naar aanpassingen of inpassingen van nieuwe ontwikkelingen binnen een bestaande landschappelijke structuur. In sommige gevallen kan het ook nodig zijn om die structuur te vernieuwen. Binnen het landschapsontwerp wordt het landschap benaderd als een ruimte die veranderd en die veranderbaar is. Oorzaak hiervan is het ingrijpen van de mens voor het ruimtegebruik maar ook natuurlijke processen, zoals klimaatverandering, dragen hier aan bij. Landschapsontwerp wil deze veranderingsprocessen beïnvloeden en begeleiden, met als doel de kwaliteit van het landschap in de toekomst te verbeteren, creëren of restaureren (Van Damme 2012).

Nederlands kustgebied:

Rijkswaterstaat geeft de volgende definitie van het Nederlands kustgebied: *“Het geheel van kustzee, strand, duinen/zeedijken en de strook landwaarts daarvan met een functionele of culturele relatie met de kust. Aan de zeezijde beschouwt Nederland de 20-meter dieptelijn als grens; aan de landzijde zijn verschillende begrenzingen mogelijk, afhankelijk van de functie die in het geding is. Vanuit het oogpunt van natuur zal de grens vaak samenvallen met de binnenduinrand; uit het perspectief van veiligheid met de waterkeringszone”* (Rijkswaterstaat 2005 p. 4). De case studie gaat specifiek over de kust van Noord-Holland. Het project van de case studie is gericht op het strand, de duinen, dijken en aangrenzende dorpen aan de kust bij Petten, Camperduin en Callantsoog.

Lokale bevolking:

Er is geen eenduidige definitie van de lokale bevolking, dit is namelijk zeer afhankelijk van de context waarin het begrip gebruikt wordt. In het geval van dit onderzoek heeft de lokale bevolking betrekking op de omwonende burgers en andere lokale belanghebbenden van het te onderzoeken project aan de Nederlandse kust. De bewoners ervaren direct of indirect gevolgen van de ontwikkelingen die het project betreffen, dit alles op een lokaal schaalniveau.

2.2 VERANDERING RELATIE BURGERS EN OVERHEDEN

Burgerparticipatie, interactieve beleidsvorming, coproductie en vraagsturing zijn tegenwoordig binnen het openbaar bestuur populaire begrippen. Zowel op lokaal, regionaal en landelijk overheidsniveau wordt de bevolking betrokken bij onder andere de formulering, uitvoering en evaluatie van beleid. Voornamelijk lokale en regionale overheden maken veel gebruik van deze interactieve vorm (Edelenbos et al 2006).

Als gevolg van nieuwe inzichten in klimaatverandering staat bescherming tegen hoogwater, na de overstroming van grote rivieren in de jaren negentig, weer hoog op de agenda van Rijkswaterstaat. Hoewel de doelen niet veel veranderd zijn, is er wel een verandering te zien in werkwijze en aanpak (Rijkswaterstaat 2008).

De primaire taken van de overheid blijven hetzelfde alleen de rol hierin verandert. De gebruiker wordt namelijk gezien als een belangrijke factor in het beheer. *“Hun belangen en beleving spelen een grote rol bij de dagelijkse uitvoering”* (Rijkswaterstaat 2012).

Er is een verandering te zien in de verhouding tussen overheid en maatschappij in de tweede helft van de twintigste eeuw. Burgers beginnen zich te bemoeien met het beleid en werk van de overheid, ze willen meer inspraak. Tegenwoordig is het vanzelfsprekend dat de bevolking inspraak heeft wanneer het gaat om beleids- en besluitvorming. Zo is ook Rijkswaterstaat zich meer gaan richten op de integratie van de gebruiker. De wensen en meningen van de omgeving zijn uitgangspunt geworden voor hun handelen (Rijkswaterstaat 2008). Dit wordt onder andere bereikt door te denken en te handelen vanuit het perspectief van de gebruiker. Rijkswaterstaat verzamelt informatie over het gebruik en de gebruiker en bouwt aan relaties met de gebruiker (Rijkswaterstaat 2012). Daarnaast wordt er ook publiekelijk draagvlak gecreëerd door middel van voorlichting en het voorzien van informatie (Rijkswaterstaat 2008).

De benadering waar interactie tussen belanghebbenden centraal staat wordt ook wel communicatieve planning genoemd. Er kan hierbij door middel van dialoog en zonder gebruik van machtsposities volledige overeenstemming in problemen en oplossingen worden bereikt. Communicatieve planning wordt beschouwd als de meest legitieme en democratische manier van planning. *“Hoewel de idealen van de communicatieve planning dikwijls worden nagestreefd, blijkt dit in praktijk vaak niet goed*

mogelijk. Samen met het grote aantal betrokken stakeholders, leidt dit tot ingewikkelde en lange planprocessen, met hoge proceskosten”(Van der Meer 2010 p. 2).

Bij integrale planvorming is het vaak lastig om te bepalen welke actoren wel bij het proces moeten worden betrokken en welke actoren buiten beschouwing worden gelaten. Het is van belang dat er draagvlak gecreëerd wordt en daarvoor moeten er zoveel mogelijk actoren bij het proces betrokken worden (Geldof 2002). Het probleem dat zich bij deze aanpak voor doet, is dat er veel input van verschillende kanten komt waardoor het moeilijk wordt om tot een doel te komen waar iedereen tevreden mee is (Koomen et al 2014).

2.3 HET BELANG VAN BURGERPARTICIPATIE

Het draagvlak van burgers voor ontwikkelingen in landschapsontwerp wordt vaak pas gecreëerd als het plan op bestuursniveau al is vastgelegd (Geldof 2002). Uit verschillende beleidsnota's en onderzoeken blijkt echter het belang van draagvlak onder de lokale bevolking. Er zijn diverse redenen voor overheden om de bevolking actief te betrekken in processen en projecten. Een van die redenen is om draagvlak te creëren en zo de kloof die tussen overheid en burgers aanwezig is te dichten (Edelenbos 2000). Een andere reden voor burgerparticipatie is het oplossen van problemen die moeilijk op te lossen zijn met alleen generiek beleid (Koppenjan & Klijn 2004).

Blijkbaar is het besef van het belang van betrokkenheid van de burgers wel onder de beleidsmakers aanwezig, alleen ontbreekt het vaak nog aan concrete ideeën hoe deze betrokkenheid ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden (Van Damme 2014).

Het belang van participatie van de lokale bevolking wordt ook duidelijk in scenarioplanning voor landschapsontwerp. Het is vanzelfsprekend dat mensen zich veilig willen voelen, gezond willen zijn en trots willen zijn op waar ze wonen. Het ontwerp van het landschap, om deze basisvoorzieningen te bieden, kan het best verkregen worden door betrekking van de lokale bevolking (Ramos 2010). Wanneer de bevolking buiten het proces wordt gehouden, ontstaat er vaak een negatieve reactie op verandering in landschapsontwerp. Het idee wordt geschetst dat de toekomst al vast ligt en dat er geen rekening wordt gehouden met de lokale bevolking (Assche & Leinfelder 2008).

Verkennde landschap scenario's op basis van communicatie tussen lokale bevolking en bevoegde autoriteiten kunnen dienen als een kans om de houding van de lokale bevolking ten overstaande van landschapsveranderingen positief te veranderen. Daarbij is het goed om de bevolking bewust te maken van het feit dat de toekomst nog niet vast staat, maar dat publiek een actieve rol heeft in de vorming van het landschap voor de toekomst (Ramos 2010). Aan de ene kant wordt hier door de burgers wat verwacht van de overheid maar aan de andere kant kan er ook geconstateerd worden dat ook de bevolking in gebreke blijft. *“Civil society is in Nederland betrekkelijk weinig ontwikkeld. Ondanks de veronderstelde mondigheid van de Nederlander, komt er weinig initiatief vanuit de bevolking, een probleem trouwens bij de nu steeds populairdere interactieve planvorming”* (Assche & Leinfelder 2008, p. 33). Er wordt van beide partijen wat verwacht, van zowel overheid als burger. Landschappen kunnen dan ook het best beheerd en begrepen worden door middel van een transdisciplinaire aanpak. Dit houdt in dat verschillende wetenschappelijke disciplines, bewoners, gebruikers en alle beheerders samen het probleem gaan onderzoeken en oplossen. Dit zorgt echter voor een complex en ingewikkeld proces waarin verschillende wensen en verwachtingen bij elkaar komen (Antrop 2007).

Er is al enig onderzoek gedaan om de participatie van de burger te vergemakkelijken. De rol van burgers in de ontwikkeling van hun omgeving kan op verschillende manieren worden vormgegeven in het besluitvormingsproces (Koomen et al 2014). Een aantal factoren zijn van belang om succesvolle burgerparticipatie te creëren.

Ten eerste is het van belang dat het vast staat dat deelname van de bevolking meerwaarde kan opleveren voor het beleid. De bevolking moet dus nieuwe inbreng, kennis of praktijkervaring kunnen toevoegen of het draagvlak vergroten. Daarbij moet rekening gehouden worden met de geschiktheid van participatie bij de desbetreffende problematiek (Loyens & Walle 2006).

Een andere belangrijke factor tot succes is een relatie van wederzijds vertrouwen tussen overheden en bevolking. Dit vertrouwen kan onder andere verkregen worden door participatie van de burger in een vroeg stadium van beleidsontwikkeling, transparante informatieverstrekking en door feedback en verantwoording van het uiteindelijke besluit. Ook de methode voor participatie moet worden afgestemd op de doelstellingen en doelgroepen. Over het algemeen zal er een mix van verschillende participatietechnieken worden ingezet om het gewenste resultaat te verkrijgen (Loyens & Walle 2006).

Tot slot is ook de communicatie tussen overheden en bevolking een belangrijk punt van aandacht. Communicatie moet tijdig, relevant, betrouwbaar en 'to-the-point' zijn. Daarbij moet er ook rekening gehouden worden met de verstaanbaarheid van informatie; de burger kent niet alle vaktaal en heeft over het algemeen meer informatie nodig om alles te begrijpen. De communicatie gaat constant door tijdens het proces, de participanten hebben recht op feedback tijdens en na afloop van het proces. Terugkoppeling zorgt ervoor dat de bevolking zich erkend en gehoord voelt (Loyens & Walle 2006). *"Burgers die hun tijd en energie steken in deelname aan een (...) beleidsproject hebben recht om te weten hoe de resultaten van 'hun' project in beleidsvoorstellen zijn terug te vinden. Ook als er weinig of niets met die resultaten kon worden gedaan, dienen de overwegingen daartoe aan de deelnemers te worden uitgelegd"* (Ministerie van VROM 2002 p. 39).

2.4 VORMEN VAN PARTICIPATIE

Voor het beantwoorden van de deelvraag 'Wat is de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenario's van het landschapsonwerp?' is het van belang om te weten welke verschillende vormen, gradaties en motieven er voor burgerparticipatie zijn. Zo kan de participatie die uit het onderzoek blijkt gecategoriseerd worden. In deze paragraaf zal daarom een aantal veel voorkomende vormen van burgerparticipatie worden toegelicht. Vervolgens zal de participatieladder behandeld worden, dit model geeft de intensiteit van de betrokkenheid van de bevolking aan op verschillende niveaus (Leyenaar 2009). Tot slot worden de vier verschillende motieven voor participatie uitgelegd.

2.4.1 Veel gebruikte vormen

Participatievormen die veel worden ingezet zijn: adviesraden, voorlichtingsbijeenkomsten, schriftelijk burgerraadpleging, mondelinge burgerraadpleging, wijkaanpak, burgerinitiatief en politieke inspraak. Deze vormen zullen kort worden toegelicht.

Adviesraden:

Een adviesraad bestaat uit een klein aantal burgers, gevraagd om de gemeente op bepaalde beleidsgebieden te adviseren. Deze mensen zijn gekozen omdat ze een bepaalde groep vertegenwoordigen of omdat ze een deskundigheid bezitten.

Voorlichtingsbijeenkomsten:

Bij deze bijeenkomsten worden vaak alle betrokkenen uitgenodigd om informatie te verkrijgen van overheidsplannen. Deze bijeenkomsten worden meestal georganiseerd wanneer er nieuwe plannen op de agenda staan.

Schriftelijke burgerraadpleging:

Deze methode wordt gebruikt wanneer een grote groep burgers geraadpleegd moet worden over hun wensen, ideeën of ervaringen. Schriftelijke burgerraadpleging kan gedaan worden met behulp van vragenlijsten of enquêtes.

Mondelinge burgerraadpleging:

Deze vorm van burgerraadpleging gebeurt vaak in kleine groepen, dit kan bijvoorbeeld zijn in een panelgesprek of een huiskamergesprek.

Wijkaanpak:

Bij deze aanpak wordt aan bewoners de mogelijkheid geboden om inspraak te hebben in hun wijk. Deze methode is permanent om alle bewoners te betrekken bij hun wijk.

Burgerinitiatief:

De burger heeft zelf de mogelijkheid om een initiatief in te dienen bij de gemeenteraad. Maar de gemeente beslist wat en of er wat met dit initiatief gedaan wordt. Elke burger mag een initiatief indienen, voorwaarde is wel dat het initiatief door meerdere mensen gesteund wordt.

Politieke inspraak:

Deze vorm van inspraak kan plaatsvinden tijdens politieke markten. Hier ontmoeten burgers en overheden elkaar. Ze kunnen met elkaar in gesprek gaan en de burger heeft de mogelijkheid zijn mening te delen. (Bron et al 2008)

2.4.2 Participatieladder

Naast de verschillende vormen van participatie zijn er ook verschillende maten van participatie te onderscheiden. Tussen interactief en niet-interactief beleid is een geleidelijke overgang te zien waarin beleidsarrangementen in meer of mindere mate als interactief kunnen worden aangeduid. Hierbij kan het initiatief van zowel overheden komen als van burgers of andere private actoren. Het initiatief bepaalt ook mede de mate van de interactiviteit. De mate van interactiviteit loopt van indirecte participatie tot reflexieve participatie. Deze mate wordt door onder andere Edelenbos uitgewerkt in de participatieladder (Figuur 1) bestaande uit vijf verschillende 'treden' van interactie: 1) informeren, 2) raadplegen, 3) adviseren, 4) coproduceren en 5) meebeslissen (Edelenbos et al 2006).

Figuur 1: Participatieladder (Edelenbos & Monnikhof 2001)

1) Informeren

De laagste trede van de participatieladder is informeren. De bevolking wordt hierbij op de hoogte gebracht en gehouden door de overheid van de ontwikkelingen die zich voordoen maar de burger heeft zelf geen inbreng. Dit informeren kan gedaan worden door informatieavonden, wijkkranten of campagnes.

2) Raadplegen

Raadplegen is de tweede trede. Dit houdt in dat het bestuur of een andere overheid in grote lijnen het beleid bepaalt. Hierbij wordt de burger gezien als gesprekspartner, maar de inbreng van de burger is niet bindend. Methoden voor deze manier van participatie zijn hoorzittingen, burgerpanels en raadplegende referenda.

3) Adviseren

Op de derde trede staat adviseren. Hierbij vraagt het bestuur om advies van de burger. De burger krijgt de gelegenheid om problemen en oplossingen te formuleren en aan te dragen. Deze inbreng heeft een serieuze rol bij de ontwikkeling van het beleid. Hiervoor kunnen adviesraden, wijkplatforms of burgerinitiatieven gebruikt worden.

4) Coproduceren

Bij coproduceren werken burgers en overheden samen aan een probleemagenda en mogelijke oplossingen daarvoor. De uiteindelijke besluitvorming ligt nog steeds bij de overheden. Hierbij kunnen projectgroepen, werkgroepen of participatie-overeenkomsten gebruikt worden als methode.

5) Meebeslissen

Meebeslissen is de hoogste trede van de participatieladder; de overheid laat de besluitvorming over aan de burgers. Nadat de resultaten getoetst zijn aan de randvoorwaarden worden ze overgenomen. De methode die hierbij gebruikt kan worden is een bindend referendum. (Edelenbos & Monnikhof 2001)

2.4.3 Participatie motieven

Wanneer de bevolking betrokken wordt bij een project is daar, vanzelfsprekend, een aanleiding voor. Er zijn vier verschillende redenen te onderscheiden wat betreft het toepassen van burgerparticipatie, vanwege: 1) een wettelijke verplichting, 2) de intrinsieke waarde, 3) pragmatische afwegingen en 4) inhoudelijke argumenten. Deze motieven zullen hieronder nader worden toegelicht (Edelenbos et al 2006).

1) Wettelijke verplichting

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om burgers te betrekken bij het vormen van beleid. Zij hebben de verantwoordelijkheid om de bevolking van informatie te voorzien en zij moeten er voor zorgen dat verschillende belangen behartigd worden. De Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning geeft onder andere aan dat de burger een actieve rol moet krijgen in verschillende beleidsprocessen.

2) Intrinsieke waarde

Participatie van de bevolking versterkt de democratie; de afstand tussen overheden en burgers wordt verkleind. Daarnaast versterkt de betrokkenheid van de bevolking bij het publieke domein ook de ontwikkeling van democratische structuren. Dit kan zorgen voor een grotere legitimiteit en effectiviteit van het beleid. Het betrekken van burgers bij het beleid zorgt voor beter beleid, meer democratische legitimiteit, een groter draagvlak en betrokken burgers (Nieuwenhuijzen 2005).

3) Pragmatische afwegingen

Overheden hebben belang bij de inbreng van lokale bevolking. Bestuurders hebben namelijk niet altijd kennis van specifieke problemen die zich voordoen onder bepaalde burgers of groepen. Daardoor komt het voor dat er beleid wordt gemaakt dat geen aansluiting heeft op de belevingswereld van de bevolking. Er wordt daarom gebruikgemaakt van de ervaring en kennis van de lokale bevolking.

4) Inhoudelijk argument

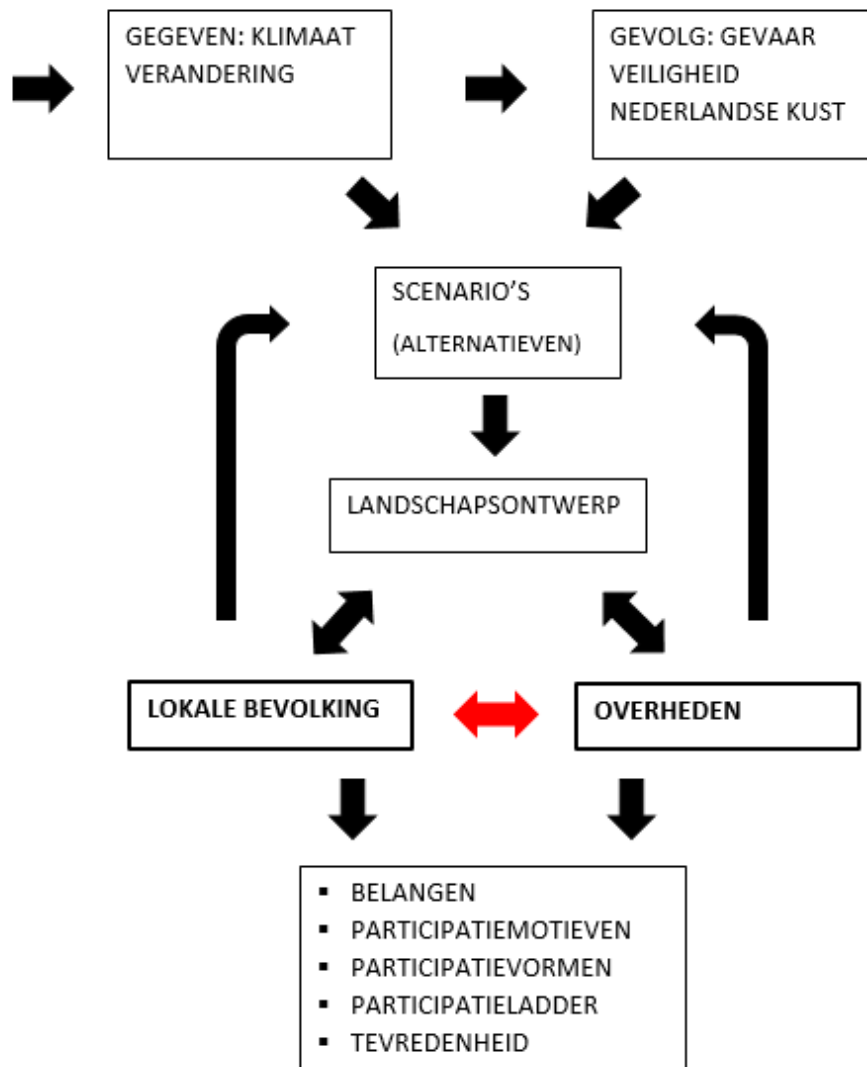
Totslot kan de keuze voor burgerparticipatie ook gebaseerd zijn op inhoudelijke overwegingen. Dit motief komt vaak voor bij projecten die controversieel en ongestructureerd zijn. Dit zijn projecten waarbij verschillende partijen betrokken zijn met verschillende belangen en uitgangspunten. Het is daardoor vaak lastig om via traditionele weg tot oplossingen te komen. Participatie van de burger kan in zo een geval oplossing bieden bij gevoelige en complexe problemen in de samenleving. (Edelenbos et al 2006)

2.5 CONCEPTUEEL MODEL

In figuur 2 is het conceptueel model van dit onderzoek weergegeven. Dit is een schematisch overzicht van de probleemstelling, de theorieën waarop het onderzoek verder bouwt en de variabelen die onderzocht zullen worden. Dit model volgt uit de theorieën die hier voor besproken zijn.

De klimaatverandering wordt in dit onderzoek aangenomen als gegeven. Dit brengt de veiligheid van de bevolking aan de Nederlandse kust in gevaar. Om deze problemen op te lossen worden er verschillende scenario's of alternatieven opgesteld om het landschapsontwerp aan te passen aan het veranderende klimaat. Zowel de lokale bevolking als de overheden spelen hierin een rol. In dit onderzoek zal onderzocht worden hoe de samenwerking tussen deze twee partijen is. Er zal hierbij gekeken worden naar de belangen, participatiemotieven, participatievormen, participatieladder en de tevredenheid van beide partijen. In het gewenste model is er een terugkoppeling te zien van de overheden en de lokale bevolking naar het ontwerp van de scenario's. Uit dit onderzoek zal blijken of dit ook in praktijk gebracht wordt in de case studie Zwakke Schakels. Of zal het ontwerp van de verschillende scenario's toch meer bij de overheden liggen?

Figuur 2: Conceptueel model

HOOFDSTUK 3. METHODOLOGIE

Zoals eerder al beschreven is het doel van dit onderzoek om in beeld te krijgen hoe de verhouding is tussen overheid en lokale bevolking bij scenarioplanning voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust. Het onderzoek richt zich op het belang van de ideeën, wensen en verwachtingen van beide partijen wat betreft rol en inspraak, in hoeverre deze met elkaar overeenkomen en hoe deze verhouding eventueel verbeterd zou kunnen worden.

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag *'Hoe draagt de lokale bevolking bij aan scenario's voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust?'*, is er onderzoek gedaan door middel van een case studie.

3.1 CASE STUDIE

Het gebruik van een case studie is een van de vormen van sociaal wetenschappelijk onderzoek doen. Een case studie wordt vaak gebruikt wanneer het onderzoek antwoord moet geven op 'hoe' of 'waarom' vragen. In dit onderzoek betreft het een 'hoe' vraag waar een case studie antwoord op zou kunnen geven. Ten tweede is een case studie in dit onderzoek op zijn plaats omdat er weinig controle van de onderzoeker is op gedragsgebeurtenissen. De overheid kan weinig invloed uitoefenen op het gedrag of de houding van de bevolking. Daarnaast kan met een case studie de theorie of oplossing voor een algemeen probleem benadrukt worden (Flyvbjerg 2001). En tot slot kan hier gebruik worden gemaakt van een case studie omdat het een hedendaags fenomeen omvat (Yin 2014). De integratie van de bevolking in hedendaagse landschapsontwerpen is een veel besproken onderwerp in verschillende projecten (Koomen et al 2014).

3.2 SELECTIECRITERIA

Met een case studie kan voor dit onderzoek inzicht verkregen worden in de gedachten, ideeën, wensen en verwachtingen van de betrokken bevolking en de overheden die een rol spelen in een specifiek project.

De case die als middel dient om de onderzoeksvragen te beantwoorden moet aan een aantal selectiecriteria voldoen. Ten eerste moet het een project zijn dat zich bezighoudt met landschapsontwerp gericht op de veiligheid van de omwonenden met als aanleiding zeespiegelstijging. Het project moet zich bevinden nabij de Nederlandse kust. Daarnaast moeten bewoners betrokken zijn bij het project. Ook moet het project gebruikmaken van scenarioplanning. En tot slot moet het project in danig stadium zijn dat er wat te vertellen valt over de betrokkenheid van de bevolking in het proces.

Het overkoepelende project Zwakke Schakels sluit goed aan bij dit onderzoek. Dit project is onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma van Rijkswaterstaat en bestaat uit verschillende werkzaamheden langs kustgebieden in Nederland waar versterking nodig is om aan de normen en wetten te voldoen voor veiligheid. Het project Zwakke Schakels is weer onder te verdelen in lokale projecten (Rijksoverheid 2012a).

Zwakke Schakels die in aanmerking kwamen als case studie voor dit onderzoek zijn: Zwakke Schakels Noord-Holland, Delflandse Kust en Scheveningen, Kust Voorneen het Flauwe Werk, Zuidwest Walcheren, West Zeeuws-Vlaanderen, Kust Katwijk, Kustversterking Noordwijk en Zandvoort Boulevard (Rijksoverheid 2012b).

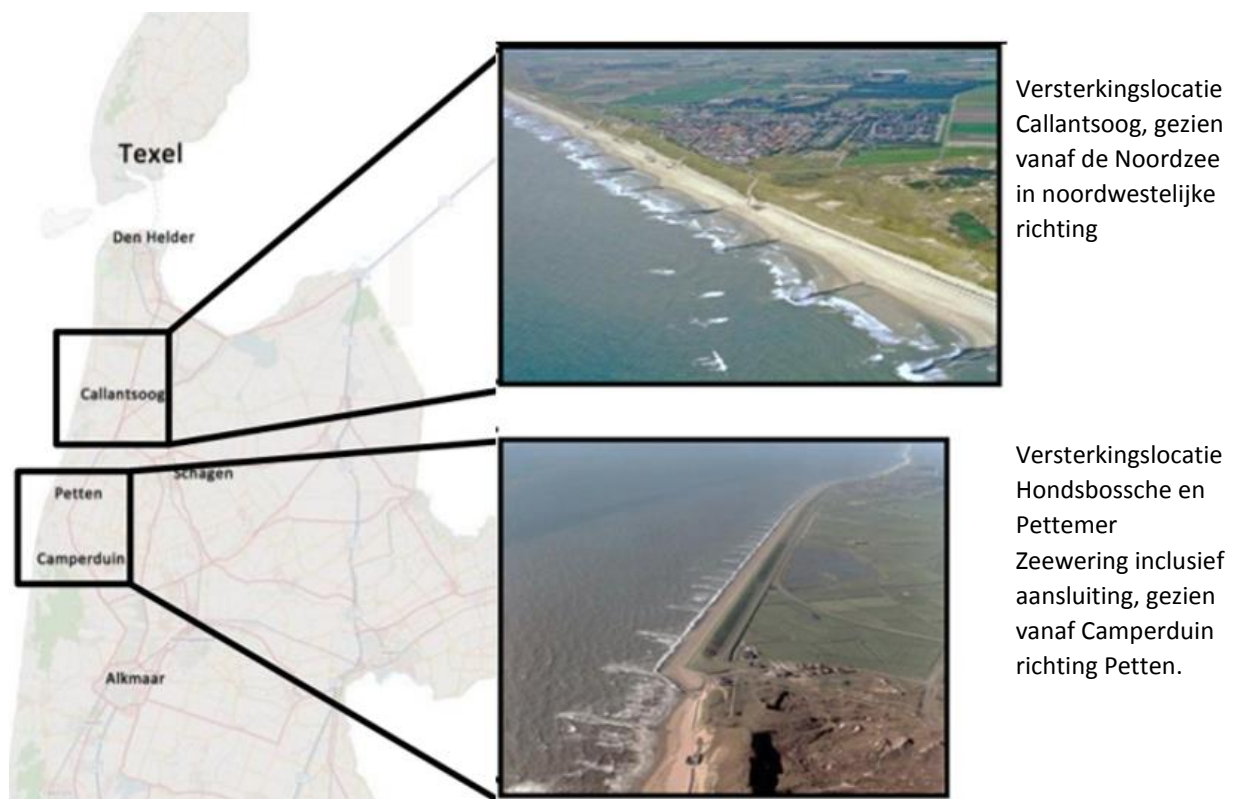

De case die het best voldoet aan de criteria is het project ‘Zwakke Schakels Noord-Holland’. Andere projecten zijn minder geschikt doordat deze of van te grote omvang zijn, minder in contact staan met de lokale bevolking, nog niet in een ver genoeg gevorderd stadium zijn of te weinig met scenarioplanning werken. Het project ‘Zwakke Schakels Noord-Holland’ betreft de versterking van de Hondsbossche en Pettemer Zeewering en de kust voor Callantsoog. De case studie voor dit onderzoek zal zich baseren op dit project (Rijksoverheid 2012b).

3.3 PROJECT: ZWAKKE SCHAKELS NOORD-HOLLAND

‘Zwakke Schakels Noord-Holland’ is een project aan de kust van Noord-Holland. Dit is een samenwerking met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), de provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat. Het project is gestart in november 2011 en vanaf 2013 zijn de concrete werkzaamheden begonnen. Het versterken van de Zwakke Schakels is onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HHNK et al 2011).

De case studie voor dit onderzoek richt zich op het project dat plaatsvindt aan de Noordzee tussen Camperduin en Callantsoog. In figuur 3 is een overzicht weergegeven van de versterkingslocaties. *“Onze kust moet nu en in de toekomst sterk genoeg zijn om Noord-Holland te beschermen tegen het water. De Hondsbossche en de Pettemer Zeewering en de duinen tussen Petten en Den Helder zijn echter aangewezen als Zwakke Schakels; ze voldoen momenteel niet aan de huidige en toekomstige veiligheidseisen. Daarom worden deze plekken in de komende periode versterkt onder de projectnaam Zwakke Schakels Noord-Holland. Deze kustversterking biedt ook kansen om het landschap nog aantrekkelijker te maken voor inwoners, ondernemers, recreanten en toeristen”* (HHNK et al 2011 p. 1).

Figuur 3: Overzicht van te versterken kustvakken in het project Zwakke Schakels Noord-Holland (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013d)

Wanneer in dit onderzoek gesproken wordt over 'Zwakke Schakels Noord-Holland' gaat het over de samenwerking tussen de twee Zwakke Schakels aan de Noord-Hollandse kust, namelijk de versterking van de Hondsbossche en Pettemer Zeewering inclusief de aansluiting en daarnaast de versterking van de Duinen Kop van Noord-Holland bij Callantsoog (zie figuur 4). Dit onderzoek is specifiek gericht op de versterking van de Hondsbossche en Pettemer Zeewering. Dit project wordt ook wel 'Kust op Kracht' genoemd, maar aangezien dit project sterk verbonden is met de versterking van de Duinen Kop van Noord-Holland zijn documenten vaak gericht op beide projecten. In dit onderzoek zal dit terug komen als 'Zwakke Schakels Noord-Holland'.

Figuur 4: Studiegebied en projectgebied Zwakke Schakels Noord-Holland (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013d)

3.4 METHODEN DATA VERZAMELEN

3.4.1 Kwalitatieve data

Het onderzoek is gebaseerd op kwalitatieve data. Een kwalitatief onderzoek houdt zich voornamelijk bezig met de invloed van processen en benadrukt het sociale leven. Welke betekenis en waarde wordt er gegeven aan een bepaalde gebeurtenis? (Everaert & van Peet 2005). Kwalitatief onderzoek wordt ook wel omschreven als de studie van de aard van verschijnselen (Hartman & Lucassen 2007). Dit onderzoek is kwalitatief van aard omdat het onderzoekt hoe de bevolking hun betrokkenheid ervaart bij scenarioplanning binnen een project en aan de andere kant hoe de overheden deze betrokkenheid ervaren. Het onderzoek is dus erg gericht op de ervaring, gedachtegang en ideeën van de betrokkenen. Om deze informatie te verkrijgen is het verzamelen van kwalitatieve data noodzakelijk.

Om deze kwalitatieve data te verkrijgen is er binnen de case studie gebruik gemaakt van drie verschillende methoden.

3.4.2 Methodetriangulatie

Kwalitatief onderzoek genereert veel ruwe data, dat zorgt voor een complexe analyse. Om te zorgen dat er zo min mogelijk kwalitatieve data verloren gaan is in dit onderzoek gebruik gemaakt van triangulatie. Methodetriangulatie houdt in dat meerdere vormen van dataverzameling worden gebruikt om de diepte, kwaliteit en eventueel de reikwijdte en resultaten te vergroten. De verschillende methoden die in dit onderzoek gebruikt zijn om kwalitatieve data te verzamelen zijn: 1) documentanalyse, 2) interviewen en 3) enquêteren. Deze methode geeft in dit onderzoek de mogelijkheid om het probleem vanuit zowel de overheden als de lokale bevolking te onderzoeken. Dit bevordert de interne betrouwbaarheid van het onderzoek en maakt het mogelijk om vergelijkingen te maken (Van Staa & Evers 2010). Hieronder zullen de drie toegepaste methoden nader worden toegelicht.

3.4.3 Documentanalyse

Ten eerste is er voor het onderzoek gebruik gemaakt van documenten van het project 'Zwakke Schakels Noord-Holland' en 'Kust op Kracht'. De documentanalyse is gebruikt om algemene informatie, informatie over de beleidsvoering en het traject te verkrijgen. Deze documenten zijn grotendeels openbaar te vinden. Een aantal documenten zijn verkregen via de omgevingsmanager van HHNK. De documenten die gebruikt zijn voor dit onderzoek zijn: Notities Adviesgroep bijeenkomst (Nieman 2010), Gastenboek in het informatiecentrum (op te vragen bij de auteur van deze scriptie), Kust op Kracht schetsboek (HHNK et al 2011), Milieueffectrapportage (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013a), Brugnotitie (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013b), Passende Beoordeling (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013c), Projectplan 2012 (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013d).

Met de documenten is er zowel informatie verkregen van overheden als van de lokale bevolking. De documentanalyse kan dan ook gebruikt worden voor alle drie de deelvragen van dit onderzoek.

3.4.4 Interview

Daarnaast is onderzoek gedaan door middel van interviews met overheidspartijen. Er zijn drie interviews gehouden met medewerkers van het project Kust op Kracht die vallen onder Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Interviews zijn gehouden met de projectmanager, de omgevingsmanager en de technisch manager. De interviews zijn semi- gestructureerd. Er zijn enkele feitelijke vragen gesteld, maar daarnaast zijn het diepte-interviews geweest om ruimte te geven aan de geïnterviewde. Er is gekozen voor een diepte-interview omdat hierbij veel kwalitatieve informatie vergaard kan worden (Hartman & Lucassen 2007). De respondent moet de mogelijkheid hebben om zijn/haar mening te kunnen geven en ideeën en wensen uit te kunnen spreken. De interviews zijn

afgenomen op de werkplaats in de keet te Petten. De interviewgide met de opgestelde vragen is te vinden in bijlage 1. De transcripten zijn wegens grote omvang niet in de bijlage gevoegd, deze zijn op te vragen bij de auteur.

3.4.5 Enquête

Tot slot baseren de onderzoeksresultaten zich op data verkregen uit enquêtes die gehouden zijn onder de lokale bevolking en betrokkenen. Aan de ene kant kan er uit interviews meer kwalitatieve data verkregen worden, echter aan de andere kant moet er ook rekening worden gehouden met het analyseren van de data. Een enquête kan eenvoudiger afgenomen worden onder een grotere groep betrokkenen, wat uiteindelijk zal leiden tot meer informatie vanuit verschillende hoeken (Clifford et al 2010). De conclusie die hieruit getrokken kan worden heeft een hogere representativiteit dan een conclusie die getrokken kan worden uit een aantal interviews. Daarom is er voor gekozen om onder betrokken bewoners een enquête af te nemen.

De enquêtes zijn verspreid onder leden van een adviesgroep. Het gebruik van een adviesgroep is een methode om lokale bevolking en belanghebbenden te betrekken bij het proces en enige vorm van inspraak te bieden. De adviesgroep voor het project Kust op Kracht bestaat uit mensen en betrokken organisaties uit de omgeving die belang hebben bij het project zoals natuurorganisaties, LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie), Kamer van Koophandel, VVV, dorpsvereniging, vissers, de gemeente, maar ook gewoon bewoners; mensen die namens de bevolking spreken. Zij denken allemaal mee over het proces en het eindresultaat (Interview 1, 2015).

Via de omgevingsmanager van HHNK konden gegevens opgevraagd worden van deze groep betrokkenen. De enquête is verstuurd naar alle 30 leden van de groep, hiervan heeft slechts een klein deel gereageerd. Omdat er ook veel ruimte was voor kwalitatieve reacties zoals toelichting van mening en mogelijkheid voor ideeën of verbeteringen kan er alsnog goed gebruikt worden gemaakt van de ingevulde enquêtes. De enquêtevragen zijn opgenomen in bijlage 2. De ingevulde enquêtes zijn op te vragen bij de auteur van deze scriptie.

3.4.6 Verwerken van de resultaten

De verkregen data zijn vervolgens geanalyseerd met reflectie vanuit de theorie. Voor de documentanalyse en de interviews is gebruikgemaakt van codering. Bij codering van de data wordt er aan de verkregen informatie een label gegeven op basis van verschillende onderwerpen. Op deze manier zijn de data gestructureerd om het vervolgens inhoudelijk te kunnen analyseren (Saldaña 2009). In figuur 5 staan de codes die gebruikt zijn voor de documentanalyse.

	Code	Onderwerp deelvraag
1.	Belangen	Belang
2.	Klimaatverandering	Belang
3.	Wensen	Belang/verbetering
4.	Verwachtingen	Betrokkenheid/verbetering
5.	Participatievorm	Betrokkenheid
6.	Participatieladder	Betrokkenheid
7.	Participatiemotieven	Belang
8.	Tevredenheid	Verbetering
9.	Scenario's	Belang/betrokkenheid
10.	Veiligheid	Belang
11.	Resultaat	Betrokkenheid/verbetering
12.	Achtergrond	Belang

Figuur 5: Codering

Deze codes zijn opgesteld aan de hand van het theoretisch kader in combinatie met de inhoud van de documenten. Van elke code is een kopje gemaakt waaronder alle teksten die van toepassing zijn op de desbetreffende code zijn geordend. De interviews zijn ook gelabeld met dezelfde codes om structuur in het geheel te krijgen.

Omdat de enquête al gestructureerd is opgesteld is codering hier niet van belang. De data verkregen uit de enquêtes zijn met elkaar vergeleken.

Daarnaast zijn alle verkregen data onderverdeeld in de deelvragen, zodat deze allen op basis van voldoende data beantwoord worden. De verschillende codes zijn daarom weer ingedeeld onder de onderwerpen van de deelvragen, deze staan aangegeven in Figuur 5 achter de codes: belang, betrokkenheid en verbetering. Voor elke deelvraag zijn data gebruikt vanuit zowel de documentanalyse als de interviews en de enquêtes. In bijlage 3 is een voorbeeldpagina te vinden van de codering van de documenten zoals die voor dit onderzoek gebruikt is.

Tot slot zijn er conclusies getrokken uit de geanalyseerde gegevens.

HOOFDSTUK 4. RESULTATEN

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het onderzoek behandeld worden. Dit onderzoek betreft de case studie op het project Kust op Kracht onderdeel van Zwakke Schakels Noord-Holland. Eerst zal er wat meer uitgelegd worden over de inhoud van het project ter achtergrondinformatie. De kern van dit hoofdstuk is het analyseren en reflecteren vanuit de theorie op de verzamelde data. De structuur van de analyse en de reflectie is ingedeeld volgens de deelvragen van de probleemstelling. Het belang van zowel overheid als lokale bevolking zal besproken worden, daarna zullen de resultaten van de betrokkenheid aanbod komen en als laatste zullen de mogelijkheden voor verbetering geanalyseerd worden.

4.1 INTRODUCTIE OP DE CASE STUDIE

4.1.1 *Zwakke Schakels Noord-Holland*

De case studie van dit onderzoek is gebaseerd op het project Kust op Kracht wat onderdeel is van Zwakke Schakels Noord-Holland. Tussen Camperduin en Petten wordt de Noord-Hollandse kust beschermd door duinen die worden onderbroken bij de Hondsbossche en Pettemer Zeewering door een dijk. De kust is hier waardevol wat betreft natuur en recreatie. Aan de zeezijde en aan de landzijde van de kust en in de duinenrijen liggen unieke natuurgebieden die van internationaal belang zijn. Schoorl, Camperduin, Bergen, Petten en Callantsoog zijn belangrijke plaatsen in deze regio. Daarnaast vormt de Hondsbossche en Pettemer Zeewering, gelegen tussen Petten en Camperduin, een karakteristieke scheiding in het kustlandschap tussen de laaggelegen polder en de Noordzee (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013d).

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) is beheerder van dit gebied en daarmee ook verantwoordelijk voor de veiligheid van het achterliggende land tegen overstromingen. HHNK moet er dus voor zorgen dat de waterkeringen in dit gebied in stand worden gehouden en versterkt worden. Volgens periodieke toetsing van de veiligheid zijn er in 2004 door de Minister van Verkeer en Waterstaat twee locaties aan de Noord-Hollandse kust aangewezen die niet meer voldeden aan de veiligheidsnorm en dus versterkt moeten worden. Deze plekken worden ook wel aangeduid als Zwakke Schakels. De eerste is de versterking van de Hondsbossche en Pettemer Zeewering inclusief de aansluiting. De tweede is de versterking van de Duinen Kop van Noord-Holland. Dit onderzoek richt zich voornamelijk op de eerste versterking bij de Hondsbossche en Pettemer Zeewering, het project Kust op Kracht. Aangezien de twee Zwakke Schakels van Noord-Holland in elkaar overlopen en met elkaar samenwerking zal het project Zwakke Schakels Noord-Holland soms ook als geheel worden meegenomen (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013c).

4.1.2 *Dubbeldoelstelling*

Kust op Kracht werkt met een dubbeldoelstelling. Deze gecombineerde aanpak bestaat enerzijds uit het versterken van de kust voor verbetering van de veiligheid en anderzijds uit de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Voor de verbetering van de veiligheid geldt dat de kust zo veranderd moet worden dat deze voor de komende 50 jaar in ieder geval voldoet aan de wettelijke veiligheidsnorm. Hierbij wordt rekening gehouden met de verwachting van hogere waterstanden en zwaardere aanval van golven. De tweede doelstelling is gericht op de waarde van de ruimte, hierbij wordt onder andere rekening gehouden met natuurwaarden, recreatie, toerisme en lokale bevolking. Verder in dit hoofdstuk zal hier meer aandacht aan besteed worden (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013b).

4.1.3 *Scenarioplanning*

Een belangrijke voorwaarde voor het project als case studie in dit onderzoek is dat het gebruik moet maken van scenario's. Het project Kust op Kracht werkt met scenario's, er wordt ook wel gesproken

van alternatieven. Er zijn een aantal alternatieven opgesteld om de veiligheid te waarborgen. Elk alternatief is weer onder te verdelen in een aantal varianten.

Voor de beschrijving van de alternatieven kunnen de volgende termen worden onderscheiden:

- Veiligheidsalternatieven: deze alternatieven zijn primair gericht op het verbeteren van de veiligheid.
- Bouwstenen ruimtelijke kwaliteit: dit zijn concrete maatregelen om ruimtelijke kwaliteit te versterken.
- Integrale alternatieven: dit zijn de veiligheidsalternatieven in combinatie met de bouwstenen ruimtelijke kwaliteit.

Er zijn voor dit project vier verschillende veiligheidsalternatieven uitgewerkt, zodat er vervolgens onderzocht kon worden welk alternatief de voorkeur zou hebben.

- 1) Traditionele kruinverhoging
- 2) Zeewaartse versterking
- 3) Overslagbestendige dijk
- 4) Kruinverhoging met uitbouw onder-talud

Bij de keuze voor één van deze alternatieven is er gebruik gemaakt van een interactief planproces. Dit houdt in dat de omgeving betrokken wordt in het proces: er is rekening gehouden met wensen van de lokale bevolking. Op verschillende manieren is er gelegenheid geweest voor omwonenden om inspraak te hebben. Een adviesgroep heeft hierin een belangrijke rol gespeeld. Deze adviesgroep bestaat uit vertegenwoordigers van verschillende belangen zoals bewoners, ondernemers en natuur- en milieuorganisaties, in bijeenkomsten hebben zij de mogelijkheid gehad om advies te geven aan de stuurgroep over besluiten die genomen moesten worden. Naast deze adviesgroep is er ook gebruik gemaakt van informatieavonden, workshops en ontwerpateliers waar de lokale bevolking op de hoogte gebracht werd en waar ruimte was voor inspraak. Al deze verschillende sessies hebben bijgedragen aan de keuze van het voorkeursalternatief (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013b).

Naast de inbreng van de lokale bevolking is het voorkeursalternatief gebaseerd op de beoordeling van de 4 alternatieven op veiligheidsaspecten, milieueffecten, ruimtelijke kwaliteit, kosten, baten en risico's. Vervolgens is door de projectorganisatie, bestaande uit Provincie Noord Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Rijkswaterstaat, een keuze gemaakt voor een specifieke variant binnen het voorkeursalternatief (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013c).

Het voorkeursalternatief is uiteindelijk een zeewaartse versterking geworden. Er is gekozen voor extra zand aanbreng voor de kust. Een zandige oplossing biedt genoeg veiligheid, heeft draagvlak van de omgeving, is relatief milieuvriendelijk en het biedt veel mogelijkheden om het kustlandschap nog aantrekkelijker te maken voor inwoners, toeristen en recreanten. Daarnaast is er ook rekening gehouden met verschillende klimaatscenario's. Als de zeespiegel nog verder stijgt, is een zandige oplossing in de toekomst snel en flexibel aan te passen aan het veranderende klimaat. Verderop in dit hoofdstuk zal dieper in worden gegaan op de keuze van het voorkeursalternatief in relatie tot de lokale bevolking (HHNK et al 2011).

4.2 DATA ANALYSE EN REFLECTIE

4.2.1 Wat is het belang van de bijdrage van de lokale bevolking?

Zowel de overheid als de lokale bevolking heeft belang bij participatie van de omwonenden in scenario-planning van het landschapsonwerp. Hieronder zal besproken worden welke belangen naar voren zijn gekomen in de case studie van Kust op Kracht. Eerst zal worden behandeld welke belangen de overheid heeft en vervolgens zal het belang van de bevolking besproken worden.

4.2.1.1 Wat is het belang van de overheid?

Het project Kust op Kracht is opgezet als een interactief planproces, dit houdt in dat de omgeving betrokken is bij het hele proces. De lokale bevolking en belanghebbenden worden op de hoogte gehouden, hebben ruimte voor inspraak en hebben de gelegenheid om ideeën aan te dragen. Waarom hebben de overheden gekozen voor deze participerende samenwerking met de lokale bevolking?

Er zijn verschillende voordelen die naar boven komen in de documenten en in de interviews met medewerkers van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. De keuze voor een interactief planproces heeft alles te maken met de dubbeldoelstelling van het project Kust op Kracht. Met deze dubbeldoelstelling moet zowel de veiligheid van het landschap als de ruimtelijke kwaliteit van het landschap verbeterd worden. Specifiek voor het tweede punt, verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, is de bijdrage van omwonenden van groot belang (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013b).

Ten eerste biedt lokale participatie kansen voor de ontwikkeling van het project. De aanbesteding van het project wordt gedaan door een marktpartij. Veiligheid heeft de prioriteit maar naast de veiligheidsoplossing is het de taak aan de marktpartij om binnen die kaders een zo kwalitatief en zo mooi mogelijk landschapsontwerp te maken. Verschillende marktpartijen hebben de kans gekregen om een plan voor te leggen waarbij creatief is omgegaan met de ruimtelijke kwaliteit en rekening gehouden moet worden met omwonenden. Omdat het project veel invloed zal hebben op de lokale bevolking hebben de marktpartijen ook de mogelijkheid gehad om met hen om de tafel te zitten. Naast het Programma van Eisen is er met belanghebbenden gekeken welke wensen er nog meer gerealiseerd konden worden. Door deze samenwerking ontstaan er nieuwe ideeën omdat belanghebbenden weer andere wensen en ideeën hebben dan de marktpartij. Er wordt vanuit verschillende oogpunten naar het project gekeken zodat alle kansen en mogelijkheden op tafel komen. Een marktpartij ziet niet alles wat van belang is voor de lokale bevolking. Deze samenwerking kan zorgen voor een hogere waardering en een hogere ruimtelijke kwaliteit van het uiteindelijke resultaat (HHNK et al 2011). Dit motief voor participatie kan geschaard worden onder pragmatische afwegingen (zie paragraaf 2.4.3). Deze afweging houdt in dat overheden belang hebben bij inbreng van de lokale bevolking omdat bestuurders niet altijd de kennis hebben van specifieke problemen onder bepaalde burgers of groepen. Het betrekken van de omgeving zorgt ervoor dat het beleid aansluiting heeft op de belevingswereld van de bevolking (Edelenbos et al 2006).

Ten tweede en tevens ook de belangrijkste reden voor de samenwerking met de bevolking is het creëren van draagvlak. Voor de overheden (Rijkswaterstaat, HHNK en de provincie Noord-Holland) is het van groot belang dat de gekozen oplossing draagvlak heeft. Dit draagvlak moet gecreëerd worden door steun van de omgeving: bewoners, midden- en kleine bedrijven, natuurorganisaties, gemeentes en andere belanghebbenden. Op verschillende manieren wordt steun voor het project en het gekozen scenario gecreëerd, onder andere door: hinder van werkzaamheden zoveel mogelijk beperken, inspraak geven aan de bevolking, aanspreekbaar zijn en de omgeving op de hoogte houden en zoveel mogelijk betrekken bij het proces. Door de wensen van de omgeving mee te nemen in het scenario proces krijgt de bevolking begrip voor het project, ze worden enthousiast. Dit draagvlak is nodig om zo min mogelijk tegenstand te krijgen en om een bezwaar te voorkomen. Wanneer er voldoende argumenten en onderbouwing is voor alle aspecten in het project, zal er geen bezwaar worden gemaakt (Interview 3. 2015). Draagvlak zorgt dus ook voor een voorspoedig verloop van de goedkeuring van het project. De bevolking is zeer betrokken bij het kustlandschap en is zich bewust van het gevaar van de stijgende zeespiegel. Dit bewustzijn zorgt ervoor dat de lokale bevolking ook graag betrokken is bij de verandering van het kustlandschap, en daarbij kunnen zij van toegevoegde waarde zijn: *“Want de mensen die hier wonen die weten dat eigenlijk gewoon het best, van hoe beleef je dat nou...”* (Interview 1. 2015). Deze reden voor burgerparticipatie valt onder het motief: intrinsieke

waarde. Hierbij wordt de afstand tussen overheden en burgers verkleind, dat genereert een grotere legitimiteit en effectiviteit van het beleid. Het betrekken van burgers zorgt voor beter beleid, meer democratische legitimiteit, een groter draagvlak en betrokken burgers (Nieuwenhuijzen 2005).

4.2.1.2 Wat is het belang van de bevolking?

Naast het belang van de overheden is participatie ook van toegevoegde waarde voor de bevolking zelf. Dit geeft hen de mogelijkheid om hun belangen te verdedigen, begrip op te brengen en op de hoogte te blijven van wat er met hun omgeving gebeurt. De lokale bevolking is over het algemeen zeer begaan met en bewust van het kustlandschap in hun omgeving, ze weten wat de gevaren zijn en willen daarin graag gerustgesteld worden en hun steentje kunnen bijdragen.

Het belang van de lokale bevolking is zeer uiteenlopend: de een wil alleen weten wat er gebeurt, de ander heeft ideeën hoe het moet of kan en weer een ander komt op voor bijvoorbeeld de vogels in het kustgebied (Interview 1. 2015).

Zoals eerder al aangegeven is er in het voortraject gebruikgemaakt van een adviesgroep die bestaat uit een groep van 30 vertegenwoordigers of belanghebbenden uit de omgeving.

Zo blijkt uit notulen van een adviesgroepbijeenkomst dat een bewoner zich afvraagt wat er naast het leggen van het zand nog meer gaat gebeuren. “Wat blijft er van de plannen voor de ruimtelijke kwaliteit/voorzieningen rondom dorp over na het verkleinen van het rijksbudget?” Hij maakt zich zorgen of er wel genoeg wordt geïnvesteerd in het dorp. Zijn belang is de ruimtelijke kwaliteit van zijn omgeving. Er zit ook een lid van de Dorpsvereniging in de adviesgroep, hij voorziet problemen bij de uitvoering van het huidige plan. Hij is bang dat de dijk een duin wordt en dat de biodiversiteit daarmee afneemt in het gebied. Daarnaast zitten er nog een heel aantal vertegenwoordigers van bijvoorbeeld natuurorganisaties, milieuorganisaties en de vissersvereniging. Zo zit er ook iemand in de adviesgroep die opkomt voor de visserij, hij let bij keuzes die gemaakt worden op de ruimtelijke kwaliteit en biodiversiteit onder water. Een andere belanghebbende is een bewoner van de Noordzeestraat gelegen aan de dijk, hij wil voorkomen dat de dijk verhoogd wordt (Nieman 2010).

Ook uit antwoorden op de enquête blijkt het belang van inspraak van de lokale bevolking. Hieruit is onder andere te concluderen dat mensen zich verbonden en betrokken voelen bij het kustgebied in de omgeving en dat ze daarom recht hebben om mee te denken in het proces. Daarnaast komen ze veelal op voor natuurwaarden en het behoud van de dijk. Hieronder enkele antwoorden die gegeven zijn op de vraag: ‘Wat is de belangrijkste reden waarom u inspraak wilt hebben in dit project?’

“Het is van groot belang dat de inwoners van het gebied met hun specifieke kennis, ervaring en hun wensen voor de toekomst meepraten over de mogelijkheden van kustversterking en de kansen die daarbij benut kunnen worden om gelijktijdig met deze werkzaamheden zo veel mogelijk profijt te trekken van de noodzakelijke kustaanpassing.”

“Vroeg op de hoogte zijn van plannen is belangrijk. Als je het er niet mee eens bent kun je de plaatselijke bevolking activeren.”

“Zoiets belangrijks met effecten op de leef- en werkomgeving moet niet alleen aan ambtenaren en ingenieursbureaus worden overgelaten.”

“Behartiging van het natuurbelang. Als organisaties als Duinbehoud geen inspraak hebben bij dit soort projecten, wordt niet of nauwelijks rekening gehouden met het natuurbelang. Er is wel redelijk goede wetgeving voor natuurbescherming, maar overheden moeten constant tot de orde geroepen worden om zich ook aan deze wetgeving te houden.”

“Ik woon hier, voel me betrokken en was als lid (voorzitter) v d Dorpsraad spreekbuis en “doorgever” van de plaatselijke bevolking.”

“Dat is mijn langjarige betrokkenheid bij duurzame ontwikkeling van de kust en directe achterland. Daarbij vind ik het belangrijk, dat het Nederlandse duinlandschap zoveel mogelijk beschermd wordt, en liefst hersteld wordt. Tegelijkertijd ben ik geïnteresseerd in participatieprocessen bij ingewikkelde ruimtelijke en duurzaamheidsopgaven.”

Uit deze uitspraken blijkt dat men in veel gevallen de nabijheid van het project al genoeg reden vindt om betrokken te zijn in het proces. Daarnaast zijn mensen ook van mening dat ze waarde toe kunnen voegen aan het project die zonder de betrokkenheid van de lokale bevolking zou ontbreken. Dit belang komt overeen met het belang van de overheid, beiden zien ze in dat de lokale bevolking nieuwe inbreng kan hebben doordat ze op een andere manier naar de omgeving kijken dan dat overheden dat doen.

4.2.2 Wat is de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenarioplanning van het landschapsontwerp?

In dit gedeelte van hoofdstuk 4 zal worden besproken op welke manier de bevolking betrokken wordt bij het proces en in hoeverre de bevolking invloed kan uitoefenen op het uiteindelijke scenario en landschapsontwerp. Dit zal gedaan worden aan de hand van de participatievormen en participatieladder genoemd in hoofdstuk 2. Daarnaast zal er ook gekeken worden in hoeverre de inspraak van de burger terug te zien is in het gekozen scenario en het eind resultaat van het project. Eerst zal gekeken worden naar de rol die de overheid geeft aan de lokale bevolking, daarna wordt er gekeken vanuit het perspectief van de bevolking zelf.

4.2.2.1 Welke rol geeft de overheid?

Participatieproces

Na dat er in 2004 geconstateerd werd dat de veiligheid langs de kust tussen Petten en Den Helder niet op orde was, zijn HHNK, de Provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat samen gaan werken om deze Zwakke Schakels te versterken. In eerste instantie zijn er tijdelijke maatregelen getroffen, die de kans boden om wat uitgebreider naar geschikte oplossingen te zoeken. Dit gaf ook de mogelijkheid om samen met de omgeving naar verschillende oplossingen te kijken. Bij het aanpassen van de kustlijn spelen namelijk verschillende belangen een rol waarmee de overheden ook rekening wilden houden. Het betrekken van de omgeving zorgt wel voor een complex en langdurig proces. De inbreng van de lokale bevolking is gebruikt om verschillende oplossingsrichtingen uit te werken (HHNK et al 2011).

Echter uit de interviews blijkt dat de bevolking in het begin van het proces nog niet goed betrokken wordt of dat er niet goed naar ze geluisterd wordt. De omgeving zou kritiek hebben gehad op de startnotitie waarin de verschillende alternatieven beschreven staan, die ter controle werd voorgelegd aan minister Eurlings. *“En toen was er wel heel veel weerstand omdat mensen zeiden van waarom staat nou zo een traditionele dijkversterking er in want wij hebben toch altijd al aangegeven dat wij die niet wilden?”* (Interview 1. 2015). De reactie van het bestuur hierop was dat aan de ene kant draagvlak heel belangrijk is, maar aan de andere kant is het ook van belang om alle aspecten in beeld te hebben om een zo goed mogelijke afweging te kunnen maken.

In het traject tussen 2008 en 2009 is er dan ook gekeken naar de effecten van de verschillende oplossingsalternatieven. Dit is gedaan in samenwerking met de lokale bevolking, waaruit een aantal heftige discussies zijn ontstaan tussen overheid en burgers. Naast de veiligheid zijn de alternatieven beoordeeld op het effect op grondwater, oppervlaktewater, natuur, recreatiewaarden, kosten, vergunbaarheid, kansen en draagvlak. Daarnaast is er bij de beoordeling van de alternatieven ook

rekening gehouden met toekomstige klimaatscenario's; het voorkeursalternatief moet duurzaam en flexibel zijn voor het veranderende klimaat. Oftewel binnen de scenario's die gemaakt zijn, is er ook nog rekening gehouden met een aantal klimaatscenario's. Het is begrijpelijk dat het afwegen van al deze effecten zorgt voor een langdurig en complex proces (Interview 1. 2015). Hoewel in de interviews wordt aangegeven dat de bevolking vanaf het begin betrokken is geweest bij de totstandkoming van de scenario's, blijkt uit documenten (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013b, HHNK et al 2011) dat de lokale bevolking pas later in het proces betrokken is geweest. De scenario's zijn eerst opgesteld door de overheden en daarna zijn deze met de bevolking beoordeeld, waarbij er wel ook ruimte was voor inspraak en aanpassingen binnen de verschillende scenario's (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013d).

Uit de beoordeling van de alternatieven is uiteindelijk het voorkeursalternatief gekozen. Dit is het alternatief dat het beste aansluit bij de dubbeldoelstelling, de meeste voordelen oplevert en een groot draagvlak heeft (Interview 2. 2015). Het voorkeursalternatief en de reden waarom het gekozen is zal verderop in dit hoofdstuk besproken worden.

Na de keuze van het voorkeursalternatief zijn HHNK, de Provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat op zoek gegaan naar een geschikte marktpartij voor de aanbesteding van het project. Er is gekozen voor een innovatieve vorm van aanbesteden, dit houdt in dat er veel ruimte wordt gegeven aan de marktpartij voor eigen inbreng. Veiligheid van de kust blijft de belangrijkste doelstelling maar daarnaast wordt er de mogelijkheid gegeven voor creatieve oplossingen om zo tot een kwalitatief mooi eindresultaat te kunnen komen. Ook de lokale bevolking wordt in dit proces met de marktpartij betrokken. In dit plan moet ook de marktpartij rekening houden met de omgeving, omwonenden hebben de mogelijkheid om hun ideeën en meningen te delen in gesprekken met de marktpartij (Interview 1. 2015).

Participatievormen

Uit bovenstaande tekst blijkt dat de lokale bevolking betrokken is in het scenarioproces, hieronder zal worden besproken in welke vormen deze participatie heeft plaatsgevonden.

Adviesgroep

Een belangrijke methode van participatie die is toegepast in het gehele traject is het gebruik van een adviesgroep. Deze adviesgroep bestaat uit een variatie van vertegenwoordigers van belangenorganisatie uit de omgeving zoals natuurorganisaties, LTO (land- en tuinbouw organisatie), Kamer van Koophandel, VVV, ondernemers, de dorpsvereniging maar ook mensen namens de bewoners of lokale vissersvereniging. Deze groep bestaat uit 30 man die een aantal bijeenkomsten hebben gehad samen met de betrokken overheden. Tijdens deze bijeenkomsten wordt er onder andere gekeken naar de belangen van elke partij, welk alternatief de beste oplossing biedt voor de omgeving en hoe er tegemoetgekomen kan worden aan al deze verschillende belangen. De bevolking heeft hier de gelegenheid om advies uit te brengen, dat kunnen eigen ideeën zijn maar ook aanbevelingen. Het uiteindelijke besluit wordt genomen door de overheden (Interview 1. 2015).

De adviesgroep is al in 2008 samengesteld, de leden zijn benaderd vanuit de overheid om deel te nemen aan deze groep. Deze groep zou een representatieve weerspiegeling zijn van alle belanghebbenden rondom het project Zwakke Schakels (Interview 3. 2015). Doordat de leden gekozen worden door de overheden heeft niet iedere belanghebbende de mogelijkheid om op deze adviserende manier bij te dragen aan het voorkeursalternatief.

Rondetafelgesprek

Na de keuze van het voorkeursalternatief is een deel van de adviesgroep nog verder meegenomen in het aanbestedingstraject. Naast de vrijheid die de marktpartij heeft gekregen moet er in het project wel ruimte gegeven worden aan de inbreng van de lokale bevolking. Aangezien er in de adviesgroep belangen oververtegenwoordigd waren, zijn er voor de gesprekken met marktpartijen 6 of 7 personen

uitgekozen met uiteenlopende belangen. Deze 'rondetafelgesprekken' zijn gehouden met een aantal marktpartijen die toen nog in aanmerking kwamen voor de aanbesteding. Tijdens deze gesprekken heeft de lokale bevolking de mogelijkheid gekregen om hun wensen en eventuele eisen voor te leggen. De marktpartijen hebben vervolgens elk afzonderlijk een plan gemaakt, waarin de inbreng van de bevolking is meegenomen. De marktpartij met het beste plan is uiteindelijk gekozen als aanbesteder. Het beste plan heeft de meeste ruimtelijke kwaliteiten, is te bekostigen, voldoet aan de veiligheidseisen en heeft een groot draagvlak van de omgeving (Interview 1. en 3. 2015). Ook tijdens deze sessies krijgt een select groepje belanghebbenden de mogelijkheid om advies te geven aan de marktpartij.

Informatieavonden

Naast de adviesgroep die gekozen is door de overheid heeft ook de rest van de lokale bevolking de mogelijkheid tot participatie in de keuze voor het landschapsontwerp van de kust. Ten eerste worden er regelmatig informatieavonden of inloopbijeenkomsten georganiseerd voor de bewoners. De informatieavonden worden over het algemeen druk bezocht. De projectmanager geeft aan dat dit komt doordat de bewoners erg betrokken zijn bij hun omgeving. Ze zijn gehecht aan de kust en weten de kansen en gevaren ervan (Interview 1. 2015). Omdat het voortraject van het project zo lang duurde werden mensen ongeduldig, ze wilden weten wat er uiteindelijk met hun omgeving zou gebeuren. Toen eind 2013 het contract met de winnende marktpartij getekend was, werd er de volgende avond direct een informatieavond georganiseerd om de bevolking op de hoogte te stellen van het plan. Deze avond trok zoveel mensen dat er een tweede avond georganiseerd moest worden voor in totaal ruim 800 man (Interview 3. 2015). De informatieavonden zijn bedoeld om de bewoners bij het project te betrekken, ze worden op de hoogte gesteld van de vorderingen en plannen die er liggen. Daarbij is er voor de burger ook de gelegenheid om vragen te stellen of om eigen ideeën aan te dragen. In eerste instantie zijn de avonden bedoeld om te informeren, wanneer een bewoner mee wil denken en praten, moet zelf initiatief genomen worden (Interview 1. 2015). Naast de informatieavonden zijn er ook nog een aantal workshopavonden gehouden voor de bevolking, hierin worden ze meegenomen in het proces en wordt er op creatieve wijze nagedacht over oplossingen voor verschillende problemen ten aanzien van de omwonenden (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013b).

Ook na de keuze van het voorkeursalternatief wordt de bevolking op de hoogte gehouden en is er de mogelijkheid voor vragen richting de overheid. Dit wordt op verschillende manieren aangeboden. Een belangrijk en succesvol aanbod is het informatiecentrum Zand tegen Zee in Petten. Hier wordt de geschiedenis van de kust en het projectplan op een beeldende manier weergegeven. Op deze manier kunnen burgers beter begrijpen en inbeelden wat er gebeurt, dit creëert meer begrip van de omgeving. Ook verstuurd HHNK nieuwsbrieven naar de lokale bevolking wanneer er progressie te melden is. Op verscheidene manieren wordt de mogelijkheid geboden om op de hoogte te blijven of contact op te nemen. Er is een website waar de voortgang van het project bij te houden is, er kunnen ook berichten via de site worden gestuurd. Daarnaast heeft HHNK ook een Twitter account aangemaakt voor belanghebbenden en ze zijn telefonisch beschikbaar. Wanneer er problemen of vragen zijn is de overheid bereid deze zo snel mogelijk en adequaat op te lossen (Interview 2. 2015). Wanneer er persoonlijke vragen of problemen zijn wordt er soms bij mensen thuis afgesproken, persoonlijk contact kan zorgen voor meer begrip bij de bevolking (Interview 3. 2015).

Een aantal van de veelgebruikte participatievormen genoemd in paragraaf 2.4.1 zijn terug te zien in het participatieproces van het project Kust op Kracht. De adviesraden hebben een belangrijke rol in het gehele proces om bepaalde groepen te vertegenwoordigen, de informatieavonden (voorlichtingsavonden) zorgen ervoor dat geïnteresseerden de gelegenheid hebben om op de hoogte te zijn en eventueel vragen te stellen. Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van mondelinge burgerraadpleging en is er de mogelijkheid tot burgerinitiatief.

Participatieladder

Op welke trede van de participatieladder staat het project Kust op Kracht? Uit het gebruik van de verschillende participatievormen wordt al enigszins duidelijk in welke mate de lokale bevolking kan participeren in het proces van scenarioplanning.

De onderste trede van de participatieladder is informeren. Uit het onderzoek van zowel documenten als interviews en enquêtes blijkt dat de bevolking op meerdere manieren geïnformeerd wordt over het project. Niet alleen aan het begin van het project maar ook tijdens het traject wordt de omgeving op de hoogte gesteld van de plannen. Deze trede van participatie wordt in dit project opgevuld door middel van informatieavonden, nieuwsbrieven, website en het informatiecentrum.

Echter de participatie gaat verder dan alleen informeren, de tweede trede is raadplegen. Ook dit wordt in het project toegepast, de burger krijgt de gelegenheid om zijn of haar mening, wensen en ideeën te delen met de overheid. Dit betekent overigens niet dat hier per definitie wat mee gedaan wordt. Raadplegen wordt onder andere gedaan tijdens informatieavonden maar ook in één-op-één gesprekken en door middel van workshops.

De derde trede van de ladder is adviseren, ook deze trede wordt behaald in het project Kust op Kracht. Voor het proces van dit project is adviseren de belangrijkste vorm van participatie. Er wordt in het uiteindelijke ontwerp veel gebruikgemaakt van de inbreng uit de adviesgroepbijeenkomsten. Deze vorm van participatie heeft de grootste invloed kunnen uitoefenen op het landschapsonwerp zoals dat wordt uitgevoerd.

Ook coproduceren, de vierde trede van de ladder, komt terug in het proces. Hierbij werkt de bevolking samen met de overheden aan een probleemagenda en mogelijke oplossingen daarvoor. Deze mate van participatie is niet overheersend, de grote lijnen zijn gezet door de overheden maar de bevolking heeft vervolgens wel de mogelijkheid gekregen om bijkomende problemen aan te geven en mee te denken en te werken aan oplossingen.

De vijfde en tevens de laatste trede van participatie is meebeslissen: de besluitvorming wordt overgegeven aan de burgers en de overheid doet een stapje opzij. Deze mate van participatie is niet terug te vinden in het project, de overheid houdt de touwtjes in handen en geeft de burger de mogelijkheid om mee te denken in het proces.

Zichtbaar resultaat

De mate van betrokkenheid blijkt dus redelijk hoog te zijn, maar in hoeverre is deze betrokkenheid van de lokale bevolking ook terug te zien in het eindresultaat? Hieronder zal besproken worden hoe de inbreng van de omgeving invloed heeft gehad op het uiteindelijke landschapsonwerp.

Zoals eerder al genoemd hebben de overheden 4 alternatieven opgesteld namelijk: 1) een traditionele kruinverhoging, 2) een zeewaartse versterking, 3) een overslagbestendige dijk en 4) een kruinverhoging met uitbouw onder-talud. De bevolking is dus niet actief betrokken geweest bij de totstandkoming van deze alternatieven. Deze 4 alternatieven zijn vervolgens grondig bestudeerd en beoordeeld samen met de lokale betrokkenen.

In eerste instantie ging de voorkeur van de overheid uit naar een overslagbestendige dijk. Maar deze keuze werd in 2006 heroverwogen, de bevolking werd erbij betrokken en er bleek veel maatschappelijke weerstand te zijn tegen dit alternatief en dus weinig draagvlak (Interview 1. 2015). Daarbij was het de vraag of deze aanpassing voldoende zou zijn voor de verwachte zwaardere golven in de toekomst (HHNK & Provincie Noord-Holland 2013c).

Er is opnieuw gekeken naar de mogelijke oplossingen waarbij het draagvlak van de omgeving een belangrijke rol speelde. De inspraak van de lokale bevolking bracht veel wensen met zich mee, sommige groots en kostbaar, andere eenvoudig toe te passen. Uiteindelijk heeft deze inbreng geleid tot een, door de regio gedragen, voorkeur voor zeewaartse versterking met zand (HHNK et al 2011).

De mensen in de omgeving zagen dat een zandige oplossing veel meerwaarde had voor de omgeving, zowel op recreatief- als op natuur gebied (Interview 1. 2015). Daarnaast scoorde de zandige oplossing ook hoog op flexibiliteit, deze oplossing is eenvoudig aan te passen aan het veranderende klimaat. In de keuze van het voorkeursalternatief is dus wel degelijk de invloed van de lokale bevolking terug te zien.

Vervolgens heeft de marktpartij binnen het gekozen voorkeursalternatief weer verschillende keuzes moeten maken. Ook in dit traject is de mening van de lokale bevolking meegenomen en dit is op verschillende manieren terug te zien in het landschapsonwerp.

Er zullen hieronder een aantal toepassingen besproken worden die zijn ontstaan uit wensen van de lokale bevolking.

Ten eerste is de invloed van burgers en belanghebbenden terug te zien aan de kust ter hoogte van Camperduin. Hier is een lagune gemaakt, een soort binnenmeer vanuit de zee. In rondetafelgesprekken is, onder andere vanuit natuurorganisaties, dit idee gekomen. Een lagune zou de natuur die wordt aangetast kunnen compenseren, daarnaast zorgt het voor meer biodiversiteit en dat zorgt weer voor een hogere natuurwaarde (Interview 3. 2015). Ook andere omwonenden reageerden positief op dit idee (Interview 1. 2015).

Ten tweede wordt er een fietspad aangelegd op verzoek van de bevolking. Langs de dijk aan de kant van de zee lagen altijd betonnen platen, het was geen officieel fietspad maar werd daar wel voor gebruikt. Een fietspad aan de zee kant is uniek in Nederland. De bevolking heeft dan ook aangegeven graag weer een nieuw pad te willen krijgen. Alleen aangezien het vorige pad geen officieel fietspad was, kon er geen subsidie voor een nieuw fietspad verkregen worden. Gelukkig zag de Provincie ook de meerwaarde van een fietspad aan de zee kant, daarom heeft de Provincie ervoor gekozen om dit zelf te bekostigen.

Het derde punt dat door bewoners als belangrijk punt werd aangedragen is het dijkaanzicht. Aan de ene kant hadden de marktpartij en de overheden het idee om een megaduin aan te leggen. Een klimduin als nieuwe attractie aan de kust zou het moeten worden met uitzicht op de polders, duinen en zee (HHNK et al 2013). Aan de andere kant was de reactie van de bevolking dat ze het karakter van het dorp wilden behouden. Als je aan komt rijden dan moet de strakke lijn van de dijk te zien blijven. Ook naar deze wens van de bevolking is geluisterd, er is gekozen om op bepaalde plekken lage duinen aan de zee kant aan te leggen, deze zijn vanaf het dorp niet zichtbaar. Wel is er verderop alsnog een hoge duin aangelegd die functioneert als struin- en klimduin (Interview 1. 2015).

Naast deze redelijk grote ingrepen is er ook in kleinere elementen rekening gehouden met wensen van de bevolking. Zo is er voor gezorgd dat het helmgras zo snel mogelijk gepland werd zodat de bevolking zo min mogelijk last zou hebben van stuifzand. Ook is er bij de aanleg van het zand voor de kust rekening gehouden met wensen van surfers. Het zand is zo aangebracht dat de golven gunstig zouden zijn voor surfers. Dit is echter wel tijdelijk, aangezien het zand langzaam weer anders komt te liggen (Interview 1. 2015).

4.2.2.2 Hoe ziet de lokale bevolking hun rol?

In de paragraaf hiervoor is vooral besproken hoe de overheid de bevolking heeft betrokken en heeft geluisterd naar hun wensen. Nu zal gekeken worden op welke manier de bevolking hun betrokkenheid door de overheid heeft ervaren. Hierbij moet er wel rekening mee gehouden worden dat het alleen de adviesgroep betreft die ondervraagd is. Het gaat dus om mensen die per definitie betrokken zijn

geweest bij het proces. Wel kunnen zij naast de adviesgroep nog op een andere manier een bijdrage hebben geleverd aan het project.

Mogelijkheden tot betrokkenheid

Hoewel de overheid aangaf op vele manieren de bevolking te benaderen is dit niet echt terug te zien in de reacties van de betrokkenen. De leden uit de adviesgroep geven veelal aan er in te zijn gerold. Doordat ze zelf al veel interesse en aandacht hadden voor het project zijn ze bij de adviesgroep betrokken geraakt. Daarnaast is er ook aangegeven dat de mogelijkheden niet zo zeer worden 'aangeboden' maar dat meer het 'gebruik maken van mogelijkheden' is. Vanuit de overheid zijn er dus blijkbaar mogelijkheden beschikbaar om als bewoner betrokken te zijn bij het proces, alleen moet jezelf je kansen grijpen en er op afstappen. Er is vanuit de adviesgroep gebruikgemaakt van vergaderingen, een klankbordgroep, werkgroepen, overleg met de gemeente en van de adviesgroep zelf. Wat opvalt, is dat de door de overheid genoemde informatieavonden en workshops niet gebruikt worden door de respondenten. Dit zou kunnen liggen aan het feit dat de meeste informatie die gegeven wordt op informatieavonden bij de adviesgroep al bekend is. Er wordt over het algemeen dan ook aangegeven 'voldoende betrokken te zijn' bij het proces. Een aantal respondenten geven wel aan graag eerder betrokken te zijn geweest in het proces. De globale alternatieven zijn opgezet door de overheden. Dus bij het begin van de scenariovorming is de lokale bevolking buiten beschouwing gelaten.

Bijdrage lokale bevolking

Er kan dan wel een heel mooi participatieplan zijn opgesteld, maar geeft de overheid ook echt het idee dat de bevolking wat te zeggen heeft?

De vraag "Hebt u het idee dat er ook echt wat met de mening van de bewoners gedaan wordt?" wordt wisselend beantwoord met "ja, genoeg" of "te weinig". De ene helft lijkt dus tevreden, de andere helft vindt dat er meer met hun mening gedaan moet worden. Opvallend is dat een paar respondenten wel het idee hebben bij te kunnen dragen aan het ontwerp van de Nederlandse kust maar tegelijkertijd ook vinden dat er te weinig met hun mening wordt gedaan. Andersom komt dit ook voor. Dit zou kunnen komen doordat niet direct het idee wordt gegeven dat er naar de bewoners geluisterd wordt, hoewel er in de uiteindelijke keuze wel degelijk rekening gehouden is met de mening van de burger. En andersom zou het kunnen zijn dat een bewoner in een adviesgroep heel erg het idee kan krijgen dat zijn/haar mening telt en dat er meebeslist mag worden, terwijl het uiteindelijke besluit toch altijd bij de overheid ligt.

Een van de respondenten gaf aan dat er in bepaalde opzichten zelfs te veel met de mening van de bewoners gedaan wordt. *"Ik signaleer dat er door overheden te vaak rekening wordt gehouden met gevoelens en angsten van bewoners, die niet reëel zijn. De rol van overheden zou in zo'n geval in mijn ogen moeten zijn: de irreële angsten wegnemen door het reële verhaal te vertellen en dat te onderbouwen met feiten en (wetenschappelijke) informatie. Een voorbeeld: De Hondsbossche Zeewering had versterkt kunnen worden in de vorm van een overslagdijk, onder voorwaarde dat er bij Petten extra veiligheidsmaatregelen genomen zouden worden. Dit was voor de bestaande natuurwaarden het gunstigst geweest. Het was ook duurzamer geweest, want nu is de waterkering verder in zee komen te liggen, waardoor hij een bolwerkt vormt en nog verder afwijkt van de natuurlijke kustboog. Dit betekent dat er, zolang als deze zeewering in functie is, intensief onderhoud door middel van zandsuppleties noodzakelijk is. Deze optie 'overslagdijk' is in een vroeg stadium losgelaten, wegens irreële angsten bij de bevolking, waar de overheden (bestuurders en ambtenaren) hun oren naar hebben laten hangen"* (Enquête).

Zichtbaar resultaat

Door de overheid is al aangegeven wat er met de inspraak van de bevolking is gedaan en hoe dat terug te zien is in het landschap, maar ziet de bevolking dit ook zo?

6 van de 9 respondenten geven aan dat hun inbreng terug te zien is in het uiteindelijke plan. Dit zien ze voornamelijk terug in de keuze voor een zandige oplossing en het opzij zetten van een overslagbestendige dijk. Daarnaast is er ook rekening gehouden met de natuur, zoals natuurcompensaties die zijn doorgevoerd, een voorbeeld hiervan is de duinvallei die gecreëerd is.

Een van de respondenten die aangaf zijn inbreng niet terug te kunnen zien, vindt het ook onduidelijk of en op welke wijze zijn inbreng gebruikt is.

Geen van de respondenten wordt nu nog actief betrokken bij het proces, wel worden ze op de hoogte gehouden door middel van een nieuwsbrief en sommigen via de mail. Dit komt overeen met wat de overheid aanbiedt; het project staat vast en alle keuzes zijn gemaakt. Er is dus ook nog weinig reden om de lokale bevolking actief te betrekken bij het proces.

In het project Zwakke Schakels hebben omwonenden en lokale belanghebbenden dus wel degelijk een waardevolle en zichtbare bijdrage kunnen leveren in scenarioplanning voor het landschapsonwerp. Wel blijkt uit het onderzoek dat de bevolking geen invloed heeft gehad op het ontwikkelen van de verschillende alternatieven. Pas nadat de alternatieven waren opgesteld, is de lokale bevolking bij het proces betrokken.

4.2.3 Hoe kan de verhouding tussen overheid en lokale bevolking in scenarioplanning voor de Nederlandse kust verbeterd worden?

Zoals eerder al aangegeven, blijkt de samenwerking tussen overheden en lokale bevolking een langdurig en complex proces te zijn. In deze laatste paragraaf zal gekeken worden naar de tevredenheid van de bevolking en de overheden wat betreft het participatieproces. Ook is er navraag gedaan bij zowel overheid als lokale bevolking naar eventuele verbeteringen en wensen voor een dergelijk participatieproces.

4.2.3.1 Tevredenheid

Communicatie

De overheid zelf geeft aan tevreden te zijn met de communicatie met de lokale bevolking. Ze zijn zich ervan bewust dat de bevolking op de hoogte gehouden wil worden. In het voortraject is de overheid hierin actief geweest, ze hebben zelf informatieavonden georganiseerd en zijn naar de bewoners toegestapt om ze op de hoogte te brengen. De bevolking is op de hoogte gehouden van de werkwijze en eventuele nadelige gevolgen die dat met zich mee zou kunnen brengen. Daarnaast zijn er vanuit de overheid een aantal mensen beschikbaar voor contact. Dit team staat klaar voor vragen en klachten van omwonenden om zo snel en effectief mogelijk te reageren (Interview 2. 2015). De overheid is naar eigen zeggen transparant in de communicatie, ook in tijden dat er weinig te melden was is het contact onderhouden. Vanuit de bevolking heeft de overheid ook positieve reacties ontvangen over het procesverloop en keuzes die gemaakt zijn (Interview 3. 2015). De positieve reactie van de bevolking is onder andere terug te zien in het gastenboek in het informatiecentrum. Een van deze vele positieve reacties op het project en de tentoonstelling is: "Mooi om onze kustverdediging van zo dichtbij te zien. Fijn om deze houding nu los te kunnen laten en mee te genieten van deze kustversteviging, het dynamisch water en de duinenkeuze!" Uit het gastenboek blijkt de waardering van de bevolking om mee te kunnen kijken en op de hoogte te zijn van het project. Vanuit de bevolking wordt er voornamelijk positief gereageerd op de communicatie met de overheden. Er zijn een aantal respondenten die graag in een eerder stadium betrokken hadden willen worden in het proces, dit is geen gevolg van de communicatie maar kan gezien worden als een bewuste keuze van de overheid.

Wanneer de lokale bevolking nog eerder in het proces betrokken zou zijn, zou het proces te complex worden en te veel tijd in beslag nemen (Interview 2. 2015).

Betrokkenheid

Volgens de overheid is de bevolking ruim vertegenwoordigd in het proces. Bij een adviesgroep bijeenkomst zijn soms wel vijf mensen met hetzelfde belang aanwezig. De een is wel meer aanwezig dan de ander en de een weet ook beter invloed uit te oefenen dan de ander, maar in principe heeft ieder lid evenveel inspraak (Interview 1. 2015). De overheid geeft aan zeer tevreden te zijn met de grote betrokkenheid van de bevolking. Het proces vraagt wel wat geduld van de bevolking, het hele traject heeft lang geduurd, maar de betrokkenen zijn altijd actief mee blijven denken. Volgens de projectmanager heeft deze betrokkenheid van de lokale bevolking ook zijn vruchten afgeworpen waardoor er een mooi plan is ontstaan, gedragen door de burgers (Interview 1. 2015).

Ook de bevolking is over het algemeen tevreden over hun betrokkenheid bij het project. Ze zijn kritischer dan de overheid en niet op elk gebied zeer tevreden. Er heerst veel verdeeldheid onder de ondervraagden; 4 van de 9 respondenten had graag meer betrokken willen zijn bij het project de andere 5 vinden dat ze genoeg betrokken zijn. De adviesgroep is tevreden tot zeer tevreden over de manier waarop zij op de hoogte gehouden worden van het project. Dit komt overeen met hoe de overheid hierover denkt; zij krijgen positieve reacties van de bevolking en geven aan hier bewust veel tijd en aandacht aan te geven (Interview 2. 2015). Over de mogelijkheid tot eigen inbreng en de betrokkenheid in het proces na de besluitvorming is men het minst tevreden of zelfs ontevreden. Er zijn te weinig mogelijkheden geboden om met eigen initiatieven te komen.

4.2.3.2 Verbeterpunten

Uit de interviews en enquêtes blijkt dat zowel de overheid als de bevolking over het algemeen tevreden is over het participatieproces. Toch zijn er van beide kanten ook aspecten genoemd die nog niet optimaal zijn. Er zullen een aantal wensen en aangedragen ideeën besproken worden.

De overheid heeft weinig op- of aanmerkingen op de samenwerking met de bevolking. Eigenlijk is er maar een punt waar ze verbetering zouden wensen: de bevolking zou al te vroeg in het traject betrokken zijn geweest. De bevolking is betrokken nadat de startnotitie klaar was, maar volgens de projectmanager lagen er bij de startnotitie nog te veel oplossingsrichtingen open. De omgeving had, naar inzicht van de manager, pas betrokken moeten worden nadat er een keuze gemaakt was voor een voorkeursalternatief. Hierdoor heeft het voortraject erg lang geduurd en dat heeft gezorgd voor veel onrust onder de bevolking. De overheid is dus van mening dat ze de bevolking teveel en te vroegtijdig bij het project hebben betrokken. Deze uitspraak is opvallend aangezien het voorkeursalternatief uiteindelijk sterk afhankelijk is geweest van het draagvlak van de bevolking. Toch is de overheid content met de inbreng en betrokkenheid die geleid heeft tot een resultaat waar ze zeer tevreden mee is.

Ondanks de tevreden houding van de bevolking hebben de betrokkenen veel ideeën over hoe de samenwerking nog beter zou kunnen zijn. In tegenstelling tot de mening van de overheid had de bevolking juist graag nog in een eerder stadium betrokken willen worden. Dit zou hen de mogelijkheid geven om nog meer mee te kunnen doen in het ontwerpproces. Zo geeft een van de respondenten aan: *“Ik had graag bij de beginfase betrokken willen zijn in de vorm van ontwerpessies en of workshops, waardoor er persoonlijke inbreng mogelijk is, maar ook de meerwaarde ontstaat door groepsgewijs ideeën, criteria voor keuzes en randvoorwaarden te genereren.”*

Daarnaast zou de bevolking ook meer serieus genomen willen worden: *“Bij voorkeur als evenwaardige ‘deskundige’. Vaak worden bewoners, of vrijwilligers gezien als minder deskundig dan de betaalde krachten. Echter ook dergelijke mensen van buiten kunnen soms via de combinatie van opleiding en beroepservaring tenminste gelijkwaardige en waardevolle inbreng hebben. Zij hebben naast inhoudelijke, ook soms uitgebreide procesmatige, projectmatige en of bestuurlijke ervaring. Dat betekent voor mij, dat juist deelname aan de beginfase zinvol is”* (Enquête).

Uit verschillende enquêtes blijkt ook dat een grotere inbreng gewenst is. De samenwerking zou verbeterd kunnen worden *“door niet als overheid krampachtig eigen mening willen doorzetten maar open de discussie aangaan over de mogelijkheden en de bezwaren van ingebrachte voorstellen. Neem de inspraak serieus, spreek die ook tegen als daarvoor goede argumenten tegen aanwezig zijn. Zie de bevolking als een serieus te nemen deelnemer van het proces”* (Enquête).

Volgens beide partijen heeft het traject te lang geduurd. De overheid is van mening dat dit komt doordat de bevolking te vroeg betrokken is geweest bij het proces. Het was eenvoudiger geweest als de omgeving pas in het proces betrokken zou worden wanneer de keuze voor het voorkeursalternatief al gemaakt zou zijn. Binnen het voorkeursalternatief zijn er namelijk nog genoeg mogelijkheden geweest voor de burger om inbreng te hebben. Met het voorkeursalternatief staat het hele landschapsontwerp nog niet vast (Interview 1. 2015).

De ondervraagde bevolking echter vindt dat ze meer serieus genomen moet worden en dat er meer ruimte moet zijn voor inspraak. De overheid hield zich teveel vast aan hun eigen ideeën en luisterde te weinig naar de omgeving.

Ondanks een aantal onenigheden en ontevredenheden zijn beide partijen goed te spreken over het participatieproces en het uiteindelijke landschapsontwerp.

HOOFDSTUK 5. CONCLUSIE & DISCUSSIE

In dit afsluitende hoofdstuk zal, gebaseerd op de resultaten in hoofdstuk 4, een conclusie worden getrokken. Dit wordt gedaan door het beantwoorden van de deelvragen: 1) *'Wat is het belang van de bijdrage van de lokale bevolking? 2) 'Wat is de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenario's van het landschapsontwerp? 3) 'Hoe kan de verhouding tussen overheid en lokale bevolking in scenariovorming voor de Nederlandse kust verbeterd worden?'*

De conclusies die getrokken zijn uit dit onderzoek zijn gebaseerd op één case studie. Dit betekent dat er geen harde uitspraken gedaan kunnen worden die algemeen geldend zijn. De kwalitatieve data die verkregen is met dit onderzoek kan daarentegen wel van grote waarde zijn. Juist met een case studie als deze wordt er veel informatie vergaard en worden onderlinge verbanden onderzocht. De methodetriangulatie die gebruikt is zorgt ervoor dat de case vanuit verschillende invalshoeken onderzocht is, hierdoor zijn de resultaten van het onderzoek betrouwbaar, diepgaand en met elkaar te vergelijken (Van Staa & Evers 2010).

De conclusie zal worden afgesloten met een antwoord op de hoofdvraag: 'Hoe draagt de lokale bevolking bij aan scenario-planning voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust?'

Daarnaast zal er in de discussie besproken worden hoe de resultaten geïnterpreteerd kunnen worden, wat de beperkingen van het onderzoek zijn en eventuele aanbevelingen voor vervolgonderzoek zullen genoemd worden.

5.1 CONCLUSIE

Uit dit onderzoek is zowel het belang van de lokale bevolking als het belang van de overheid voor burgerparticipatie gebleken. De overheid heeft twee duidelijk te onderscheiden motieven voor de samenwerking met de lokale bevolking. Het eerste belang van de overheid is het vergaren van extra informatie. De inbreng van de bevolking geeft andere inzichten en wensen waardoor het uiteindelijke resultaat van hogere kwalitatieve waarde zal zijn. Dit is een pragmatische afweging. De tweede en belangrijkste reden om de lokale bevolking te betrekken is het draagvlak dat gecreëerd wordt. Deze intrinsieke waarde zorgt voor begrip, medewerking en enthousiasme van de omgeving en draagt bij aan een voorspoedig verloop van de goedkeuring van het projectplan.

Het belang van de lokale bevolking is de mogelijkheid om hun wensen kenbaar te maken en hun belangen te verdedigen. Omwonenden voelen zich verbonden met de kust en zijn van mening recht te hebben op inspraak. De bevolking heeft andere belangen dan de overheid en daarnaast ook specifieke kennis en ervaring, daarmee kan waarde worden toegevoegd aan de omgeving of waarde worden behouden. Deze conclusie komt overeen met het theoretisch kader. Beleid en plannen worden steeds meer in samenwerking met de bevolking ontwikkeld omdat beide partijen daar belang bij hebben (Edelenbos 2000, Koppenjan & Klijn 2004).

Nadat de verschillende alternatieven zijn opgesteld, is de bevolking meegenomen in het scenarioproces. De bevolking heeft zelf dus geen scenario's kunnen aandragen, wel is er inbreng geweest in de keuze voor het voorkeursalternatief en het traject daarna. Omwonenden werden betrokken door middel van informatieavonden, adviesgroepbijeenkomsten, nieuwsbrieven, workshops, het informatiecentrum, de website en rondetafelgesprekken. Het participatieproces kende verschillende niveaus, zowel informeren, raadplegen, adviseren en in mindere mate ook coproduceren is toegepast in het traject. De inspraak van de burger is terug te zien in de keuze voor het voorkeursalternatief. Ook in het eindresultaat is de invloed van de bevolking terug te zien in het landschapsontwerp. Uit dit onderzoek blijkt, in tegenstelling tot wat Van Damme (2014) aangeeft dat er wel degelijk een concrete aanpak wordt toegepast wat betreft burgerparticipatie.

Het oordeel over de samenwerking tussen overheid en de lokale bevolking is over het algemeen positief. Beide partijen zijn tevreden tot zeer tevreden over het proces. Toch zijn er een aantal aspecten die ze liever anders hadden gezien. De overheid vindt dat het proces te lang geduurd heeft onder andere doordat de bevolking al in een te vroeg stadium betrokken is geweest in het scenarioproces. De bevolking daarentegen had graag nog eerder betrokken willen worden en is van mening niet serieus genoeg te worden genomen. De overheid zou meer open moeten staan voor inbreng en initiatieven van de bevolking.

Voor het project Zwakke Schakels kan er gesteld worden dat de lokale bevolking een grote bijdrage levert aan scenarioplanning voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust. Het blijkt dat de bevolking weinig inspraak heeft gehad op de totstandkoming van de alternatieven. Daarentegen heeft de bevolking wel veel invloed kunnen uitoefenen op het voorkeursalternatief en het uiteindelijke landschapsontwerp. Dit wordt gedaan door inspraak en meedenken waarbij de belangrijkste methode de adviesgroep is. Er worden nieuwe wensen aangedragen door de bevolking met andere inzichten en waarden dat zorgt voor een andere beeld van het landschap. De overheid geeft ruimte voor inspraak maar de bevolking moet deze kansen over het algemeen zelf aangrijpen. Een groot deel van de bevolking aan de kust is betrokken bij haar omgeving en daarmee ook bij veranderingen die zich voordoen aan de kust.

5.2 DISCUSSIE

Beperking van dit onderzoek is dat onder de bevolking alleen enquêtes zijn gehouden binnen de adviesgroep. Dit betekent dat er alleen respons is verwerkt van lokale bevolking die per definitie al betrokken is en allen via dezelfde methode, namelijk de adviesgroep. Wegens beperking van tijd en de grootte van het onderzoek is er naast het gastenboek geen informatie verwerkt van bevolking die niet in de adviesgroep zit. Daarnaast zijn er alleen interviews gehouden met medewerkers van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier omdat deze overheid het meest met de bevolking te maken heeft. Het zou kunnen dat de Provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat de participatie met de bevolking op een andere manier zien.

Uit dit onderzoek blijkt dat de inbreng van de bevolking van grote waarde is geweest op het uiteindelijke landschapsontwerp. Echter heeft de bevolking geen inbreng gehad in het ontwerp van de verschillende alternatieven. Als beleidsaanbeveling zou ik willen stellen dat de lokale bevolking al vanaf het opstellen van de alternatieven betrokken zou moeten worden om zo nog meer draagvlak te creëren en tot een kwalitatief beter ontwerp te komen. De bevolking wil namelijk aan de ene kant meer serieus genomen worden en de overheid heeft aan de andere kant in dit project veel keuzes gebaseerd op de bevolking. Hieruit blijkt dat de inbreng van de bevolking wel degelijk van waarde is. Nadeel van deze aanpak is dat het proces nog langer zou duren. Daarom moet er een strak plan worden gemaakt voor de participatie van de bevolking. Voor ieder project moet worden bepaald in hoeverre burgerparticipatie moet worden toegepast, niet in elk project is het van toegevoegde waarde.

Dit onderzoek kan dienen als hypothese en aanleiding voor vervolgonderzoek. Het kan zo zijn dat de uitkomsten van dit onderzoek ook betrekking hebben op dergelijke cases, om hier meer zekerheid over te krijgen zouden er meerdere onderzoeken gedaan moeten worden op verschillende soortgelijke cases. Om dit onderzoek nog betrouwbaarder te maken zouden er meer enquêtes gehouden moeten worden onder de bevolking en eventueel interviews met omwonenden. Daarnaast zouden er interviews gedaan kunnen worden met de Provincie en met Rijkswaterstaat om een representatiever beeld te krijgen van de mening en ideeën van de overheid.

LITERATUURLIJST

- Ahern, J. (1999). *Landscape Ecological Analysis*. New York: Springer.
- Antrop, M. (2007). *Perspectieven op het landschap: Achtergronden om landschappen te lezen en te begrijpen*. Gent: Academia Press.
- Assche, K. van, Leinfelder, H. (2008). "Nut en noodzaak van een kritische planologie". *Ruimte en Planning*, Jaargang 28, nr. 2, p. 27-38.
- Bomas, B., Budiarto, L., Doepel, D., Ewijk, D. van, Graaf, J. de, Heijde, W. van der, Lenger, C., Nienhuis, A., Trancikova, O. (2003). *Naar zee! Ontwerpen aan de kust*. Ruimtelijk Planbureau, Den Haag. Rotterdam: NAI Uitgevers.
- Börjeson, L., Dreborg K.H., Ekvall T., Finnveden G., Höjer, M. (2005). "Scenario types and techniques: Towards a user's guide". *Futures*, vol 38, Issue 7, p. 723-739.
- Bron, P., Hermsen, F., Ketner, S., Moulijn, M., Ossewaarde, R., Verkaik, L. (2008). *Effectieve vormen van burgerparticipatie. Een onderzoek naar burgerparticipatie in Overijssel*. In opdracht van de provincie Overijssel.
- Clifford, N., Fench, S., Valentine G. (2010). *Key methods in geography*. 2nd edition. London: SAGE Publications.
- Corporaal, A., Stortelder, A.H.F., Schaminée, J.H.J., Huiskes, H.P.J. (2007). *Klimaatverandering, een nieuwe crisis voor onze landschappen?* Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-rapport 51.
- Damme, S. van (2012). *Landschapontwerp in Vlaanderen: landschap als narratief en integrerend medium in de ruimtelijke ontwerppraktijk*. Antwerpen en Apeldoorn: Garant-uitgevers.
- Damme, S. van (2014). "Landschap verdient ontwerp". *Agora*, Jaargang 30, nr. 3, p. 33-35.
- Donkers, H.W.H.A., (2005). "De opmars van de privaat beheerde woondomeinen in Nederland". *Geografie: Vaktijdschrift voor geografen*, vol. 14, nr. 8, p. 26-29.
- Eck, J.R. van, Groen, J., Koomen, E., Piek, M., Tisma, A. (2004). *Scenario's in kaart: Model- en ontwerpbenaderingen voor toekomstig ruimtegebruik*. Ruimtelijk Planbureau, Den Haag. Rotterdam: NAI Uitgevers.
- Edelenbos, J. (2000). *Proces in Vorm. Procesbegeleiding van interactieve beleidsvorming over lokale ruimtelijke projecten*. Utrecht: Lemma.
- Edelenbos, J., Domingo, A., Klok, P.J., Tatenhove, J. (2006). *Burgers als beleidsadviseur. Een vergelijkend onderzoek naar acht projecten van interactieve beleidsvorming bij drie departementen*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.

Edelenbos, J., Monnikhof, R.A.H. (2001). *Lokale interactieve beleidsvorming: een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie*. Utrecht: Lemma.

Everaert, H., Peet, A. van (2005). *Kwalitatief en kwantitatief onderzoek*. Utrecht: Kenniskring Gedragsproblemen in de Onderwijspraktijk. KG-publicatie nr. 11.

Flyvbjerg, B. (2001). *Making Social Science Matter. Why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge University Press.

Geldof, G.D. (2002). *Kwaliteit groene Delta: meer tijd, minder afstand*. Den Haag: Rapportnr. 02.3.022.

Habermas, J. (1989). *De nieuwe onoverzichtelijkheid en andere opstellen*. Uitgeverij Boom.

Hak, T., Wester F. (2003). "De methodologie van kwalitatief onderzoek". *Kwalitatief onderzoek: de praktijk*, Amsterdam: SISWO, 7-17.

Hartman, T.C., Lucassen, P.L.B.J. (2007). *Kwalitatief onderzoek: praktische methoden voor de medische praktijk*. Bohn stafleu van Loghum.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Provincie Noord-Holland, Rijkswaterstaat (2011). *Schetsboek kust op kracht*. HHNK.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier & Provincie Noord-Holland (2013a). *Milieueffectrapportage Kustversterking Hondsbossche en Pettemer zeewering*. Arcadis: Rapport Rijkswaterstaat.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier & Provincie Noord-Holland (2013b). *Zwakke Schakels Noord-Holland Brugnotitie tussen MER DKNH, MER HPZ en Projectplan*. Arcadis: Rapport Rijkswaterstaat.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier & Provincie Noord-Holland (2013c). *Zwakke Schakels Noord-Holland Passende Beoordeling*. Arcadis: Rapport Rijkswaterstaat.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier & Provincie Noord-Holland (2013d). *Zwakke Schakels Noord-Holland Ontwerp-Projectplan*. Arcadis: Rapport Rijkswaterstaat.

Hulme, M. & Dessai, S. (2008). "Predicting, deciding, learning: can one evaluate the 'success' of national climate scenarios?". *Environmental Research Letters*, 3(4): p. 1-7.

Koningsveld, M. van, Steetzel, H., Wang, Z.B. (2006). *Effecten van verschillende scenario's van kustonderhoud*. Rapport in opdracht van Rijkswaterstaat.

Koomen, E., Nedkov, S., Westerink, J. (2014). "Gebiedsontwikkeling dicht bij de burger". *Rooilijn*, 47, nr. 4, p. 280-285.

- Koppenjan, J.F.M., Klijn E.H. (2004). *Managing uncertainties in networks; a network approach to problem solving and decision making*. London: Routledge.
- Leyenaar, M. (2009). *De burger aan zet. Vormen van burgerparticipatie: inventarisatie en evaluatie*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Loyens, K., Walle, S. van de (2006). *Methoden en technieken van burgerparticipatie: strategieën voor betrokkenheid van burgers bij het federaal plan duurzame ontwikkeling*. Rapport D/2006/10107/005. Instituut voor de Overheid.
- Meer, M. van der (2010). *Kritiek succesfactoren voor de voortgang van ruimtelijke planning. Een evaluatie van Multifunctionele Accommodaties*. Universiteit Twente.
- Ministerie van VROM (2002). *Beleid met burgers. Praktische gids voor burgerparticipatie*. Den Haag: VROM. 51 p.
- Nieman, T. (2010). *Notulen Adviesgroep bijeenkomst*. Onder leiding van: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.
- Nieuwenhuijzen, J. (2005). *Burgers betrekken: een handleiding voor burgerparticipatie*. Raad voor het openbaar bestuur.
- OECD (2001). *Citizens as partners. Information, consultation and public participation in policy-making*. Parijs: OECD p. 267.
- Ramos, I.L. (2010). "‘Exploratory landscape scenarios’ in the formulation of ‘landscape quality objectives’". *Futures*, vol. 42, Issue 7, p. 682-692.
- Rijksoverheid (2012a). "Hoogwaterbeschermingsprogramma's". www.rijkswaterstaat.nl. URL laatst bezocht op 07-05-2015.
- Rijksoverheid (2012b). "Zwakke Schakels". www.helpdeskwater.nl. URL laatst bezocht op 07-05-2015.
- Rijkswaterstaat (2005). *De Europese aanbeveling voor geïntegreerd beheer van kustgebieden*. Rapportage over de implementatie in Nederland. Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Rijswijk: drukkerij Artoos Nederland.
- Rijkswaterstaat (2008). *RWS 2020: Toekomstbeelden voor Rijkswaterstaat*. Scenarioteam RWS2020. Drukkerij Artoos Nederland.
- Rijkswaterstaat (2012). "Werken aan een robuust watersysteem". Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren 2010-2015. Ministerie van Infrastructuur en Milieu. www.rijkswaterstaat.nl. URL laatst bezocht op 01-03-2015.
- Saldaña, J. (2009). *The coding manual for qualitative researchers*. London: Sage Publications Ltd.

Schoemaker, P. J.H. (1995). "Scenario planning: a tool for strategic thinking". *Sloan Management Review Cambridge* 36 (2) p.25-40.

Staa, A.L. van, Evers, J. (2010). "Thick analysis: strategie om de kwaliteit van kwalitatieve data-analyse te verhogen". *KWALON*, Volume 43 - Issue 1 p. 5- 12.

Toorn, W. van (1998). *Leesbaar landschap*. Em. Querido's Uitgeverij, Amsterdam.

Yin, R.K., (2014). *Case study Research: Design and methods*. United Kingdom: SAGE publications. Fifth edition.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: INTERVIEWGUIDE

Introductie

Ik ben Deanne van der Woerd, derdejaars student Technisch Planologie binnen de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit in Groningen.

Sinds februari ben ik bezig met mijn afstudeerproject voor mijn bachelor, dit project bestaat uit het doen van een onderzoek en het schrijven van een bijbehorende scriptie. Het deelt thema dat ik heb gekozen is scenario's in ruimtelijke planning. Binnen dit thema doe ik mijn onderzoek naar de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenario planning voor landschapsontwerp. Mijn onderzoeksvraag luidt: *'Hoe draagt de lokale bevolking bij aan scenario's voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust?'*.

Case studie

Het onderzoek zal gebaseerd zijn op een case studie omdat hiermee veel kwalitatieve data verzameld kan worden en er kunnen zo gemakkelijk vergelijkingen worden gemaakt tussen ideeën en verwachtingen van overheden en lokale burgers. Ik heb er voor gekozen om het project 'Kust op kracht' als case studie te gebruiken. Dit project sluit goed aan bij mijn onderzoek en voldoet aan de selectiecriteria. Daarnaast wordt er door de overheden in de projectomschrijving aangegeven, dat er bewust is gekozen om de bevolking bij dit project te betrekken. Daarom is dit een goed project om mijn case studie op uit te voeren.

Doel interview

De Interviews zullen afgenomen worden bij drie beleidsmedewerkers van Hoogheemraadschappen, de provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat. Met de informatie die hieruit verkregen wordt hoop ik een beeld te kunnen krijgen hoe er wordt om gegaan met participatie van lokale bevolking gezien vanuit het perspectief van overheden.

Structuur

Het interview is gestructureerd volgens de deelvragen van het onderzoek. 1) *'Wat is het belang van de bijdrage van de lokale bevolking?'* 2) *'Wat is de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenario's van het landschapsontwerp?'*. En tot slot 3) *'Hoe kan de verhouding tussen overheid en lokale bevolking in scenariovorming voor de Nederlandse kust verbeterd worden?'*.

Interviewvragen

Graag wil ik u een aantal vragen stellen wat betreft het project Kust op kracht.
(Medewerker Hoogheemraadschappen, provincie Noord-Holland of Rijkswaterstaat)

- 1) Wat is uw naam en wat is uw functie/ taak in dit project en wat houdt dat precies in?

Het belang

- 2) Wat is de reden dat er gekozen is voor het gebruik van scenario's in dit project?
- 3) Met welke aspecten is rekening gehouden bij het opstellen van de scenario's?
- 4) Wat is de aanleiding voor het betrekken van de bevolking in het proces?

- 5) Waarom is het volgens de overheid van belang dat de bevolking in dit proces betrokken wordt?
- 6) Wat heeft de burger volgens u toe te voegen aan het scenario ontwerp?

Methode/mate van participatie

- 7) Hoe zijn jullie uiteindelijk tot de keuze van een scenario gekomen?
- 8) Hoe/ op welke manier wordt de bevolking benaderd/ geïnformeerd?
- 9) Wie worden er benaderd/ waar ligt de grens?
- 10) Heeft elke betrokkene evenveel kans op inspraak?
- 11) Op welk gebied heeft de burger inspraak gekregen?
- 12) Welke rol wordt hierin aan de lokale bevolking gegeven?
- 13) Hoe wordt aan deze rol en inspraak vorm gegeven in praktijk?
- 14) Hoe serieus wordt de inspraak van de burger genomen/ hoe zwaar telt de mening van de burger?
- 15) Wat wordt er vervolgens met de ideeën van de bevolking gedaan?
- 16) Hoe wordt de bevolking bij het vervolg van het project op de hoogte gehouden?
- 17) En in hoeverre is er nog ruimte voor verder inspraak van de burger?

Tevredenheid

- 18) In hoeverre zijn jullie tevreden over de betrokkenheid van de bevolking zo als die nu wordt toegepast? (hoeveelheid en methode)
- 19) Hoe zou de bevolking hier zelf over denken?
- 20) Hoe is de inbreng van de bevolking terug te zien in de scenario's en het gekozen scenario?
- 21) Is er ruimte voor verbetering in integratie van de bevolking bij scenario planning? Zo ja, hoe dan?
- 22) Hebt u hier nog wat aan toe te voegen, of heeft u zelf nog vragen?

Hartelijk bedankt voor uw medewerking en betrokkenheid.

BIJLAGE 2: ENQUÊTE

Enquête onder de lokale bevolking/ betrokkenen bij het project Kust op Kracht.

Introductie

Ik ben Deanne van der Woerd, derdejaars student Technisch Planologie binnen de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit in Groningen.

Sinds februari ben ik bezig met mijn afstudeerproject voor mijn bachelor, dit project bestaat uit het doen van een onderzoek en het schrijven van een bijbehorende scriptie. Het deelthema dat ik heb gekozen is scenario's in ruimtelijke planning. Binnen dit thema doe ik mijn onderzoek naar de betrokkenheid van de lokale bevolking in scenario planning voor landschapsontwerp. Mijn onderzoeksvraag luidt: *'Hoe draagt de lokale bevolking bij aan scenario's voor het landschapsontwerp aan de Nederlandse kust?'*

Om antwoord te vinden op deze onderzoeksvraag doe ik een case studie op het project Zwakke Schakels, onderdeel van de case studie is deze enquête.

Doel van deze enquête is het onderzoeken van de betrokkenheid van de lokale bevolking bij de scenario planning van het project Kust op Kracht en hun mening en ideeën hierover.

1. Wat is uw postcode?

2. Sinds welk jaar woont u hier in deze omgeving?

3. Sinds welk jaar bent u betrokken bij dit project?

4. Hoe bent u op de hoogte gebracht van het project Kust op kracht?

(meerdere antwoorden mogen gegeven worden)

- Door openbare reclame
- Persoonlijk d.m.v. een brief of mail
- Persoonlijk telefonisch
- Niet
- Op een andere manier namelijk

5. Welke mogelijke manieren van participatie worden u aangeboden in dit project?

-
-
-
-

6. Vindt u het belangrijk dat u door overheden betrokken wordt bij het project om mee te denken over scenario's?

- Ja, heel erg
- Redelijk
- Het maakt me niet uit
- Nee

7. Had u graag meer betrokken willen zijn bij scenario planning voor dit project?

- Ja
- Nee
- Het maakt me niet uit

8. Had u graag eerder op de hoogte gesteld willen zijn van dit project?

- Nee, later was ook prima geweest
- Nee, ik ben op tijd op de hoogte gesteld
- Het maakt me niet uit
- Ja, ik had graag vanaf een eerder stadium betrokken willen zijn

9. Hebt u het idee dat u kunt bijdragen aan de toekomst van het ontwerp van de Nederlandse kust?

- Ja, heel veel
- Ja, genoeg
- Te weinig
- Nee, totaal niet

10. Wat is de belangrijkste reden waarom u inspraak wilt hebben in dit project?

11. Op welke manier zou u het liefst deelgenomen hebben in de scenario vorming van dit project?

12. Hebt u het idee dat er ook echt wat met de mening van de bewoners gedaan wordt?

- Ja, heel veel
- Ja, genoeg
- Te weinig
- Nee, totaal niet

**13. Geef aan in hoeverre u tevreden bent over de volgende zaken wat betreft het project
Kust op kracht:**

(kruis het hokje aan dat van toepassing is)

Tevredenheid	Zeervredentevreden	Tevreden	Neutraal	Ontevreden	Zeervredentevreden
Op de hoogte gesteld van het project (de manier waarop)					
Mate van betrokkenheid bij scenario planning					
Vorm van betrokkenheid bij scenario planning					
Mogelijkheid tot inbreng eigen initiatief					
Betrokkenheid in het verdere proces na besluitvorming					

14. Hoe had u het liefst gehad dat de overheid u had betrokken in de scenario planning van dit project?

15. Is uw inbreng terug te zien in het uiteindelijke plan?

- Nee
- Ja

Zo ja, waarin en hoe is dat terug te zien in het huidige plan?

16. Wordt u nu nog betrokken bij het proces?

- Nee helemaal niet
- Wel namelijk door:

17. Hoe zou de participatie van de bevolking in dit project nog verbeterd kunnen worden?

18. Hebt u nog opmerkingen of aanvullingen?

HARTELIJK DANK VOOR UW MEDEWERKING!

BIJLAGE 3: VOORBEELD CODERING

DOCUMENTANALYSE

Gebruikte documenten:

- Hoogwaterbeschermingsprogramma in Noord-Holland
- Adviesgroep notities bijeenkomst
- Gastenboek bezoekerscentrum
- Kust op kracht schetsboek
- Brugnotitie
- Passende Beoordeling
- Projectplan 2012
-

CODERING:

1. Belangen	(belang)
2. klimaatverandering	(belang)
3. Wensen	(belang, verbetering)
4. Verwachtingen	(betrokkenheid, verbetering)
5. Participatievorm	(betrokkenheid)
6. Participatieladder	(betrokkenheid)
7. participatie motieven	(belang, betrokkenheid)
8. Tevredenheid	(verbetering)
9. scenario's	(belang, betrokkenheid)
10. Veiligheid	(belang)
11. Resultaat	(verbetering)
12. Achtergrond	(belang)

1. BELANGEN

1.1 HOOGWATERBESCHERMINGSPROGRAMMA IN NOORD-HOLLAND

Belangen

Een versterking van een waterkering heeft vaak aanzienlijke gevolgen voor het omliggende gebied. Er spelen dan ook de nodige belangen: van bewoners, bedrijfsleven, natuur, recreatie, gemeenten, enzovoorts. Zij hebben allemaal hun eigen wensen en vaak ontstaan er daardoor plaatselijke initiatieven. Daarnaast zijn er vele wetten en regels waarmee rekening gehouden moet worden, bijvoorbeeld op het gebied van natuurbescherming.

1.2 ADVIESGROEP BIJENKOMST NOTITIES

2. Kennismaking

Omdat de adviesgroep ZS, na samenvoeging van de adviesgroepen HPZ en DKNH, voor het eerst in deze samenstelling bijeen komt, wordt er begonnen met een voorstelronde. Iedereen geeft aan wat zijn of haar belang is/zal zijn en waar hij of zij op gaat letten in de volgende fase.

- Vanuit de projectorganisatie zijn aanwezig: P. Bergsma (programmamanager), A. Willig-Kos (omgevingsmanager), M. Broos (ruimtelijke inpassing), B. van der Steeg (communicatieadviseur), C. Lansink (ruimtelijke kwaliteit vanuit de provincie Noord-Holland), G. van der Horst (ARCADIS), T. Nieman (ARCADIS).
- Dhr. J. Beek (Dorpsraad Petten en bewoner) vraagt zich als af wat er naast het neerleggen van zand nog meer gaat gebeuren. Wat blijft er van de plannen voor de ruimtelijke kwaliteit/ voorzieningen rondom dorp over na het verkleinen van het rijksbudget?
- Dhr. H. Snip (Dorpsvereniging Groet) beschouwt de HPZ als een monument en voorziet problemen door zandverstuivingen als de huidige plannen worden uitgevoerd. Volgens hem zal de dijk een duin worden en zal de biodiversiteit in het gebied afnemen.
- Mw. B. van Duijn (Landschap Noord-Holland) neemt wegens bezuinigingen bij PNH afscheid van de adviesgroep (onduidelijk of zij wordt vervangen). Landschap NH wil natuurkwaliteit van de noordduinen (Natura 2000- gebied) en in de binnenduinstrand beschermen.
- Dhr. M. Haas (Vereniging natuurmonumenten) zal letten op de natuurwaarden en op de ruimtelijke kwaliteit.
- Dhr. R. Tuijn (Comité tegen elke vorm van dijkverhoging) woont in de Noordzeestraat te

1.3 SCHETSBOEK KUST OP KRACHT

Wat ging er vooraf?

Toen de Hondsbossche en Pettemer Zeewering en de duinen tussen Petten en Den Helder in 2004 als zwakke plekken werden aangeduid, zijn wij als Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier samen met de Provincie Noord-Holland aan de slag gegaan. Om de periode tot de structurele oplossingen te overbruggen, werden op de meest kritieke punten tijdelijke maatregelen getroffen, zoals het slaan van damwanden.

Het aanpassen van de kustlijn is een ingrijpende gebeurtenis. Er spelen veel verschillende belangen een rol en daar willen we rekening mee houden. Daarom hebben we de omgeving betrokken bij het maken van de plannen en dat kost nu eenmaal tijd. Vanwege alle belangen zijn dit soort ontwikkelingen bovendien omgeven door procedures die allemaal zorgvuldig moeten worden doorlopen. De inbreng van de omgeving is gebruikt voor de uitwerking van verschillende oplossingsrichtingen waarvan er één nadrukkelijk de voorkeur genoot: de zogeheten 'zandige oplossing'.

Dit voorkeursalternatief is in 2009 voorgelegd aan de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat. Deze onderkende in een brief uit augustus 2010 de voordelen van een zandig aanpak maar gaf aan slechts een beperkte subsidie toe te kennen van 250 miljoen euro, zo'n € 90 miljoen euro minder dan wij hadden beraamd. Bovendien wil de minister dat in dit bedrag ook nog twintig jaar extra onderhoud wordt opgenomen.

Wat is er sindsdien gebeurd?

Allereerst hebben we alle krachten gebundeld in één projectorganisatie: Zwakke Schakels, waarin Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier nauw samenwerkt met Provincie Noord-Holland en Rijkswaterstaat. Daarmee zijn we verder gegaan met het vertalen van alle inbreng vanuit de omgeving naar verschillende 'producten'; documenten die noodzakelijk zijn bij het zorgvuldig doorlopen van de verdere procedure. Omdat de subsidie zo veel minder was dan gehoopt, hebben we ook onderzocht of er desondanks nog steeds een veilige oplossing met zand mogelijk is. Dat blijkt gelukkig het geval te zijn. Maar we gaan de creativiteit van de markt hard nodig hebben om er ook nog een echt mooie oplossing van te maken.

Om de kust weer veilig te maken in ieder geval gewerkt worden bij Callantsoog en Petten.